

Mei 2011

FONTYS
MASTER
SEN

SOCIALE VEILIGHEID HET HOOGHUIS LOCATIE WEST

Auteur: Jet Klaazen

Studentnummer: 2135166

Begeleid door: Dhr. Chris van Ommeren

Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting	4
Inleiding	6
Hoofdstuk 1 Aanleiding en Probleemstelling	
1.1 Aanleiding van het onderzoek	9
1.2 Verkenning	9
1.3 Doelstelling van het onderzoek	11
1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen	11
Hoofdstuk 2 Theoretisch Kader	
2.1 Het School Veiligheid Plan van Het Hooghuis	12
2.2 Het interpretatieve paradigma	14
2.2.1 Piramide van Maslow en het Conceptueel Model	14
2.3 Veiligheid	16
2.3.1 Objectieve veiligheid	16
2.3.2 Subjectieve veiligheid	17
2.4 Inclusie en Passend Onderwijs	18
2.5 Passend Onderwijs en Veiligheid	20
2.6 Internationalisering	21
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie	
3.1 Onderzoeksmethodiek	23
3.2 Onderzoeksopzet	23
3.3 Dataverzameling	24
3.4 Triangulatie	26
3.5 Ethiek	27

Hoofdstuk 4 Resultaten en Data-analyse	
4.1 Ongeoorloofd gedrag en de invloed hiervan op leerlingen	29
4.2 Bekendheid van leerlingen betreft veiligheidsvoorzieningen en regelingen	32
4.3 Het veiligheidsgevoel en tevredenheid op en rondom school	34
4.4 Tevredenheid van leerlingen betreft sfeer en onderlinge relaties	35
4.5 Suggesties van leerlingen voor verandering	37
Hoofdstuk 5 Conclusies	
5.1 Ongeoorloofd gedrag en de invloed hiervan op leerlingen	38
5.2 Bekendheid van leerlingen betreft veiligheidsvoorzieningen en regelingen	39
5.3 Het veiligheidsgevoel en tevredenheid op en rondom school	40
5.4 Tevredenheid van leerlingen betreft sfeer en onderlinge relaties	40
5.5 Beantwoording deelvragen en hoofdvraag	41
Hoofdstuk 6 Reflectie	46
Nawoord	50
Literatuurlijst	51
Bijlage 1 Vragenlijst	53
Bijlage 2 Grafieken per thema	60

Samenvatting

Veiligheid en je veilig voelen is één van de voorwaarden om je als individu te kunnen ontwikkelen en sociaal te kunnen functioneren.

Het Hooghuis locatie West heeft een School Veiligheid Plan. In dit plan staan alle regels, protocollen en sancties wanneer veiligheidsvoorzieningen en regelingen overtreden worden door leerlingen en/of medewerkers. Naast deze regelingen staat de visie van Het Hooghuis beschreven. Welke belangrijke waarden en normen het Hooghuis wil overdragen aan zijn leerlingen en welke de medewerkers dus dienen over te dragen.

Dit onderzoek heeft betrekking op de veiligheid in de vorm van incidenten en de veiligheidsbeleving van de leerlingen op de afdeling Handel & Administratie en Verzorging van Het Hooghuis Locatie West.

Momenteel heb ik de indruk dat de veiligheid en de daarbij horende veiligheidsbeleving niet voor alle leerlingen is gewaarborgd, zoals het zou kunnen.

Om deze reden heb ik gekozen om het volgende te onderzoeken:

Hoe is het gesteld met de sociale veiligheid op Het Hooghuis Locatie West?

De uiteindelijke hoofdvraag die ik wil beantwoorden luidt als volgt:

Welke suggesties kunnen worden gedaan om de kwaliteit van de sociale veiligheid van de leerlingen op Het hooghuis Locatie West afdeling HA en VZ te optimaliseren?

Tijdens de verkenning heb ik me verdiept in de literatuur die er is rondom sociale veiligheid. Het bestuderen van de literatuur heeft mijn denkkader gevormd. Ook heeft deze literatuur de basis voor mijn onderzoek gelegd. Tijdens dit onderzoek heb ik steeds teruggekeken naar het conceptueel model van Oppelaar & Wittebrood (2005) met als basis de piramide van Maslow.

De mate van sociale veiligheid is afhankelijk van zowel factoren uit de objectieve component als factoren uit de subjectieve component. Onder de objectieve component vallen alle feitelijke incidenten die plaatsvinden. Bij de subjectieve component gaat het om de veiligheidsbeleving.

In het onderzoek wordt getracht om beide factoren te meten. De subjectieve factoren zijn niet te scheiden van de objectieve factoren en andersom, maar ze zijn wel te onderscheiden van elkaar.

Vervolgens heb ik een vragenlijst samengesteld om de veiligheid in beeld te brengen. Deze vragenlijst heb ik digitaal afgenomen bij 26 leerlingen verspreid over de afdeling Handel & Administratie en Verzorging.

De vragenlijst bestaat uit vragen rondom verschillende thema's, die verband houden met sociale veiligheid. De uitkomsten van de vragenlijst zijn per thema geanalyseerd en verwerkt. Hierdoor is er per thema een beeld gevormd van de verbeterpunten.

Na de analyse van de gegevens bleek dat er bij de onderzochte groepen geen sprake is van sociale onveiligheid.

Er zijn wel een aantal verbeterpunten uit de vragenlijst naar voren gekomen die de sociale veiligheid nog verder kunnen optimaliseren.

De belangrijkste verbeterpunten die uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen, zijn:

- de sfeer op school.
- goede omgangsvormen en het nakomen van afspraken.
- onderlinge relaties tussen docenten en leerlingen.

Omgangsvormen, sfeer en onderlinge relaties zijn blijkbaar belangrijk voor de sociale veiligheid. Ik kan mijn onderzoek afsluiten met de vraag:

Is sociale veiligheid wel een veiligheidsprobleem of misschien juist een sociaal probleem?

Inleiding

Het Hooghuis is een school voor VMBO, HAVO en VWO. De school bestaat uit zeven locaties. Hiervan is één locatie een locatie voor praktijkonderwijs (locatie de Singel) en één locatie de zorglocatie (Den Bongerd). Op Den Bongerd zitten leerlingen die speciale begeleiding nodig hebben. De andere locaties zijn scholen voor havo/vwo en vmbo theoretische en gemengde leerweg. De locaties Zuid, West en Stadion zijn scholen voor VMBO, zij bieden de assistentenleerweg, de basisberoepsgerichte leerweg, de kaderberoepsgerichte leerweg en de theoretische leerweg aan. Locatie Zuid, West en Stadion werken al een aantal jaren nauw samen. Deze drie scholen samen vormen het cluster VMBO.

Zelf ben ik werkzaam op locatie West, in het team economie. Binnen het team economie ben ik werkzaam op de afdeling Handel & Administratie . Deze afdeling bestaat uit alle VMBO leerlingen van het derde en vierde leerjaar die als hoofdvak Handel & Administratie hebben gekozen. Dit wordt aangeboden aan de assistenten leerweg, de basisberoepsgerichte leerweg en de kaderberoepsgerichte leerweg. Ik ben co-mentor van een vierdejaars klas binnen de kader leerweg. Daarnaast geef ik les in een leerwinkel waar de leerlingen leren etaleren, verkoopgesprekken voeren, administratie voeren en kassa bedienen. Deze lessen geef ik aan zowel derde- als vierdejaars leerlingen van de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg.

Binnen het Hooghuis West vindt er wekelijks overleg plaats binnen het zorgteam. Deze woon ik bij wanneer het een mentorleerling betreft. Dit zorgteam is een vorm waarin leerlingen die extra zorg nodig hebben, individueel besproken worden. Dit loopt uiteen van fysieke, medische zorg tot sociaal emotionele zorg.

Tijdens dit overleg worden de zorgen uitgesproken door de docent, de zorgcoördinator, de psycholoog en eventueel meerdere instanties (afhankelijk van het type zorg).

Er worden afspraken gemaakt over de begeleiding van de leerling, zodat er een eenduidige aanpak ontstaat die alle docenten toepassen.

Ik merk dat er steeds meer leerlingen komen met sociaal- emotionele problemen. Leerlingen die niet goed mee kunnen in hun sociale omgeving. Veiligheid is één van de belangrijkste bouwstenen om sociaal te kunnen functioneren. De stijging van leerlingen met sociaal-emotionele problemen heeft mij aan het denken gezet.

Ik hoor steeds vaker opmerkingen van collega's dat leerlingen zich niet meer gedragen, geen respect meer hebben voor elkaar etc. Naar mijn idee worden de leerlingen steeds vrijer in grof taalgebruik, fysiek geweld, spijbelen enz. Daarnaast hoor ik collega's wel eens praten tegen leerlingen op een manier waar ik me als leerling onveilig bij zou voelen. Deze aspecten kunnen zorgen voor een onveilig gevoel bij leerlingen. Door veranderingen en aanpassingen kan de sociale veiligheid op school vergroot worden. Er vanuit gaande dat er leerlingen zijn die zich onveilig voelen. Het is mijns inziens dan mogelijk om deze negatieve gevoelens te ondervangen. Zodoende is mijn onderzoeksonderwerp de veiligheid(beleving) van leerlingen.

Voor het afronden van mijn opleiding *Master Special Educational Needs* (Master SEN) heb ik gekozen voor het onderwerp sociale veiligheid. Het leek mij een goede reden om te onderzoeken hoe het gesteld is met de veiligheids(beleving)van leerlingen. Voelen leerlingen zich wel eens onveilig, waar voelen ze zich onveilig en wat zijn hier de redenen van? Door dit onderzoek uit te voeren hoop ik inzicht te krijgen in de huidige veiligheidsbeleving.

Daarnaast wil ik door het uitvoeren van dit onderzoek duidelijkheid krijgen in de onderdelen en aspecten die een rol spelen bij de veiligheidsbeleving van de leerlingen. Ik wil inzicht krijgen in de oorzaken van (on)veiligheidsgevoelens bij leerlingen binnen Handel/Administratie en Verzorging.

Welke aspecten zorgen juist wel voor veiligheid bij leerlingen en welke juist niet?

Het onderzoek wordt uitgevoerd op locatie West. De opbrengst van dit onderzoek zal een algemene indruk geven van de sociale veiligheid op Het Hooghuis Locatie West en op de afdeling HA en VZ in het bijzonder.

Vanuit het onderzoek wil ik aanbevelingen doen, om er voor te kunnen zorgen dat de school eventueel acties onderneemt om de veiligheids(beleving) van leerlingen verder te optimaliseren.

Daarnaast hoop ik dat de mogelijke verbeterpunten meegenomen worden in het managementteam, aangezien zij veiligheid op hun prioriteitenlijst hebben staan. Mijn onderzoek zal de start zijn om volgend jaar een vervolgmeting te doen. Zo kan er gekeken worden of ondernomen acties en veranderingen ook daadwerkelijk effect hebben gehad op de sociale veiligheid van leerlingen.

Ook voor mij persoonlijk is dit onderzoek belangrijk. Ik merk steeds vaker dat omgangsvormen bij zowel leerlingen als docenten verloederen. Soms lijken er weinig duidelijke regels te zijn en/of dat iedereen ze anders interpreteert. Leerlingen en docenten zijn naar mijn idee gebaat bij heldere en duidelijke regels.

Duidelijkheid zorgt voor een stukje veiligheid. Leerlingen die zich onveilig voelen, hebben meer aandacht nodig van de docent of medeleerlingen.

Wanneer we als school streven naar maximale veiligheid is voor leerlingen de school een prettige plek om te zijn en te kunnen leren. Daarnaast is het voor mezelf als docent prettig wanneer een leerling weet wat de regels zijn. Hierdoor hoeven er geen onnodige discussies gevoerd te worden en is er meer tijd om les te geven.

Veel lees plezier!

Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Uit eigen ervaring als docent op de afdeling Handel en Administratie kan ik zeggen dat er geregeld incidenten voorkomen, waarbij het voorkomt dat een leerling zich niet veilig voelt. Deze incidenten kunnen uiteenlopen van pesten tot uitgescholden worden of zelfs tot fysiek geweld.

Wanneer een leerling zich niet veilig voelt (sociale veiligheid), zal hij zich niet maximaal kunnen ontplooiën. Hiermee wordt bedoeld dat een leerling niet optimaal zal functioneren, wanneer hij zich niet veilig voelt, ondanks de goede veiligheidsvoorzieningen.

Sociale veiligheid op school is een basisvoorwaarde voor leerlingen. Leerlingen zijn ten slotte ongeveer 8 uur per dag op school. De gedachte dat leerlingen zich onveilig voelen, heeft mij aan het denken gezet. Hoeveel leerlingen voelen zich nu werkelijk onveilig of juist veilig op Het Hooghuis locatie West en wat kan de school daar in betekenen?

1.2 Verkenning

Sociale veiligheid blijkt, na verkenning, zeer uitgebreid te zijn. Op het moment dat ik een woordspin maakte om het begrip sociale veiligheid in beeld te krijgen, werd de woordspin zeer omvangrijk. Enkele voorbeelden zijn; discriminatie, pesten, fysiek geweld, respect voor elkaar en het klimaat op school en in de klas. Ik ben van mening dat de voorwaarde voor veiligheid begint bij respect voor elkaar, een goede sfeer op school en in de klas, cohesie en vertrouwen in elkaar.

De voorwaarden voor (sociale) veiligheid zijn voor een groot deel vastgelegd in het School Veiligheid Plan (2009)¹ van Het Hooghuis geschreven door de Coördinator Veiligheid en de Coördinator Gezondheid en Welzijn. Het SVP omschrijft de visie, de geldende waarden en normen, de gedragscodes, het pest-protocol en de non-discriminatie code van Het Hooghuis.

¹ Het School Veiligheid Plan wordt in dit onderzoek verder aangeduid als SVP

Het gehele SVP is geschreven vanuit de visie dat er vanuit gezamenlijke waarden aan ontplooiing en ontwikkeling gewerkt wordt. Dit alles met respect voor elkaar. De waarden en normen die hierbij horen zijn: empathie, betrokkenheid, mensgerichtheid, teamgeest, integriteit, trots, professionalisme, lef en durf en recht doen aan verscheidenheid. Van al deze voorwaarden wordt een definitie gegeven en het daarbij horende zichtbare gedrag dat de school verwacht van zowel leerlingen als personeel.

Verder worden in het SVP de protocollen ten aanzien van pesten, sancties tegen leerlingen en personeel, conflicten, seksuele intimidatie, strafbare feiten en ongevallen verhelderd en uitgeschreven.

Om op alle bovengenoemde facetten in te zoomen (om te weten te komen of en in welke mate leerlingen zich daadwerkelijk veilig voelen op school), zou een onoverzichtelijke berg van informatie opleveren. Hierdoor zou ik naar mijn idee niet genoeg de diepte in kunnen gaan. Daarom heb ik gekozen voor factoren die mijns inziens op school van groot belang zijn voor het veiligheidsgevoel. Het gaat hier dan, *volgens een rapportage van Centrum voor innovatie van opleidingen (CINOP, 2005)*, om zowel de objectieve als subjectieve component van sociale veiligheid. De objectieve component is het aantal geregistreerde incidenten. De subjectieve component omvat alle factoren die iemands gevoel van veiligheid bepalen. Dit is zeer persoonlijk en dus moeilijk meetbaar, het gaat namelijk over een gevoel. Hierbij kan gedacht worden aan vertrouwen, sfeer in de klas, omgang met elkaar, etc.

Ik kan zeggen dat mijn onderzoek een nulmeting betreft. Dit houdt in dat ik geen vergelijk kan maken met voorgaande jaren. Een eventuele continuering van mijn onderzoek kan de voortgang van de objectieve en subjectieve veiligheid van leerlingen laten zien in de toekomst.

Wanneer ik me beperk tot de meest essentiële factoren is er sprake van een overvloed aan informatie. Dit gegeven en daarnaast het tijds kader waarin ik het onderzoek ga uitvoeren heeft mij doen besluiten om het onderzoek op twee afdelingen op Het hooghuis West onder de loep te nemen. Het gaat in mijn

onderzoek om de afdeling Handel & Administratie en Verzorging.² Wanneer ik slechts de afdeling HA zou onderzoeken, zou er een vertekend beeld kunnen ontstaan, aangezien de meerderheid op deze afdeling allochtonen leerlingen zijn. Bij allochtonen leerlingen kan ik me voorstellen dat de factor discriminatie en/of cultuurverschillen meer van invloed kan zijn op het veiligheidsgevoel dan bij een groep met alleen autochtone leerlingen.

1.3 Doelstelling van het onderzoek

Het uitvoeren van dit onderzoek heeft als doel om handvaten te krijgen waarmee de sociale veiligheid geoptimaliseerd kan worden. Gedurende dit onderzoek wil ik ontdekken welke factoren van essentieel belang zijn voor de sociale veiligheid van een leerling. Welke bijdrage en/of voorwaarden kan de school nog leveren om hieraan te voldoen.

1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen

Onderzoeksvraag:

Welke suggesties kunnen worden gedaan om de kwaliteit van de sociale veiligheid van de leerlingen op Het hooghuis Locatie West afdeling HA en VZ te optimaliseren?

De hoofdvraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen, namelijk:

Hoe beleven de leerlingen de sociale veiligheid:

- A. Wat kan gezegd worden over de beleving van de objectieve veiligheid?
- B. Wat kan gezegd worden over de beleving van de subjectieve veiligheid?

²Deze afdelingen worden verderop in het onderzoek aangeduid als HA en VZ

Hoofdstuk 2 Theoretisch Kader

2.1 Het School Veiligheid Plan van Het Hooghuis

In dit hoofdstuk wordt verder ingaan op de omschreven visie en waarden zoals omschreven in het SVP van Het Hooghuis. Aan deze geldende visie en waarden wordt het pestprotocol en de non-discriminatie code gekoppeld aangezien uit onderzoek is gebleken dat dit de meest voorkomende verschijningsvorm is van psychisch-fysiek geweld op scholen (Neuvel, 2005).

Er wordt op Het Hooghuis vanuit gezamenlijke waarden aan ontplooiing en ontwikkeling van leerlingen en medewerkers gewerkt. Dit gebeurt vanuit een respectvolle basis naar elkaar. Iedereen moet de ruimte krijgen om zich veilig te voelen op Het Hooghuis.

Vanuit deze visie wordt er gewerkt. Aan deze visie van onderwijs aanbieden heeft Het Hooghuis de volgende waarden gehangen.

De waarden zijn:

* empathie	* betrokkenheid	* mensgerichtheid	* teamgeest
* integriteit	* trots	* professionalisme	* lef & durf
* recht doen aan verscheidenheid	* externe gerichtheid.		

De waarden die in het onderzoek van belang zijn, worden hieronder toegelicht.

Empathie: Zichzelf willen verplaatsen in de ander.

Mensgerichtheid: In alles wat we doen gaan we uit van de behoeften, wensen en mogelijkheden van de leerlingen.

Integriteit: Een klimaat scheppen, waarbij leerlingen zich geborgen voelen. Dit wordt bereikt door een respectvolle, open en eerlijke communicatie.

Recht doen aan verscheidenheid: Leerlingen de gelegenheid bieden om te doen waar hij/zij goed in zijn. We zijn allemaal verschillend, maar wel gelijkwaardig.

Vanuit bovengenoemde waarden wordt pesten en discrimineren verder toegelicht. Deze vormen van psychisch-fysiek geweld komen het meest voor op scholen en het kan grote invloed hebben op het sociaal-emotioneel functioneren en de ontwikkeling van een leerling.

Het pestprotocol (SVP, 2003) treedt in werking op het moment dat een docent ziet dat een leerling gepest wordt of wanneer hij dit denkt te signaleren.

Er is sprake van pesten als er geestelijk en/of lichamelijk geweld door één of meerdere leerlingen tegen één of meerdere medeleerlingen plaatsvindt.

Wanneer pestgedrag plaatsvindt, dient er een goede samenwerking te zijn tussen ouders, mentor, leraren, leerlingen en schoolleiding. Het aanpakken van pestgedrag begint namelijk bij het signaleren.

Pesten kan op twee manieren aangepakt worden:

1. De niet confronterende methode.

Deze methode wordt gebruikt indien er sprake is van vermoeden van pesten. Het pestgedrag is niet werkelijk waargenomen.

2. De confronterende methode.

Deze methode wordt gebruikt wanneer er werkelijk pestgedrag waargenomen is.

Net als bij het pestprotocol treedt de Non Discriminatie Code (SVP, 2009) in werking vanaf het moment van waarnemen of signaleren.

Het Hooghuis bestrijdt discriminatie in de vorm van preventie en voorlichting. De school probeert leerlingen bewust te maken van de gevolgen van discrimineren. De Non Discriminatie Code bepaalt de te ondernemen stappen in het geval van discriminatie.

Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat niet alle waarden zoals omschreven in het SVP goed nageleefd worden. Leraren roepen elkaar niet altijd terug, wanneer er iets ongewenst gebeurt naar mede collega's of leerlingen. Niet alle medewerkers blijken op de hoogte te zijn van het SVP en dus ook niet van de geldende waarden.

Wanneer personeel geen weet heeft van de bestaande waarden hoe kunnen ze dan nageleefd worden? Het goede voorbeeld zou dan voortvloeien uit persoonlijke

waarden en normen. Dit heeft consequenties voor de uitstraling naar de leerlingen en het daarbij horende voorbeeldgedrag.

2.2 Het Interpretatieve paradigma

Dit onderzoek is geschreven vanuit het interpretatieve paradigma (Schuman, H. et al, 2010).

Het interpretatieve paradigma is gebaseerd op een subjectief beeld. Individuen construeren hun eigen wereld op basis van gebeurtenissen en ervaringen. Iedereen is continu in beweging en onderhevig aan verandering en dit alles op basis van interpretaties. Het interpretatieve paradigma sluit bij dit onderzoek aan, aangezien de theorie van Maslow en het conceptueel model van Oppelaar & Wittebrood (2006) als verklaringsmodel gebruikt wordt.

2.2.1 Piramide van Maslow en het Conceptueel model

Abraham Maslow ontwikkelde in 1943 de hiërarchie van behoeften, of de piramide van Maslow(www.Maslow.com, 2010)³. In deze theorie ziet Maslow de mens als een uniek gemotiveerd individu. Om zichzelf als gezonde persoonlijkheid te kunnen ontwikkelen moet, volgens Maslow, een aantal fundamentele menselijke behoeften minimaal bevredigd zijn.

Het komt er op neer dat elk mens de zogenaamde piramide van Maslow doorloopt. Dit wil niet zeggen dat ieder individu de piramide tot aan de laatste behoefte doorloopt.

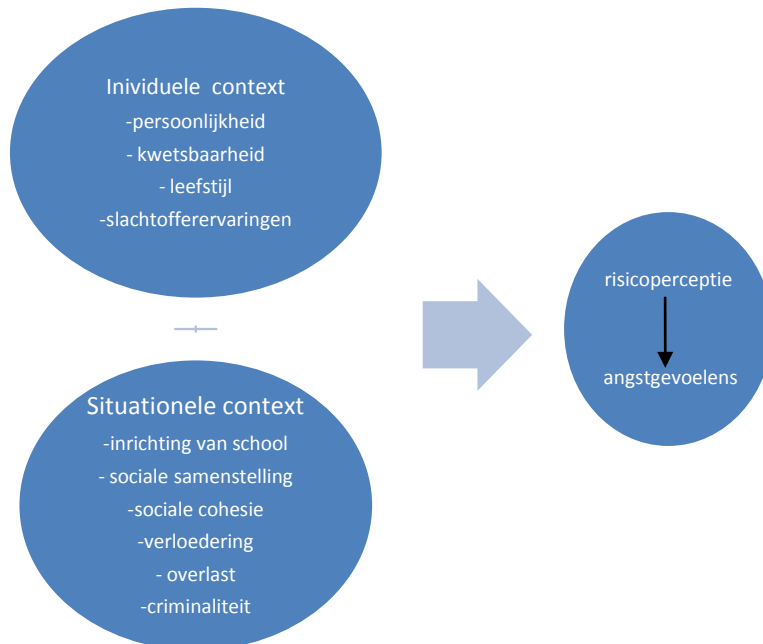
Figuur 1 (Piramide van Maslow, 1943)

³ Zie figuur 1 Piramide van Maslow

De piramide van Maslow is een algemene theorie (basis) als het gaat om het onderwerp veiligheid. Om de piramide van Maslow aan te vullen, wordt in dit onderzoek veiligheid eclectisch bekeken. Op deze manier zorgen twee theorieën voor een completer geheel over het onderwerp. Voor de tweede theorie is gekozen voor Oppelaar & Wittebrood.

Uit onderzoek naar de oorzaken en gevolgen van gevoelens van onveiligheid (Oppelaar & Wittebrood, 2006) is gebleken dat belangrijke factoren zoals, sekse, etniciteit, leeftijd en slachtofferervaring het veiligheidsgevoel voor een groot deel bepalen.

Maar voor een nog groter deel worden deze bepaald door de individuele context. Oppelaar & Wittebrood hebben een conceptueel model (zie onderstaande figuur) geschreven waarin onderscheidt gemaakt wordt tussen de individuele context en de situationele context. Vertaald naar mijn onderzoek en het interpretatieve paradigma gaat het in deze dan om de persoonskenmerken van de leerlingen in samenhang met de school en zijn omgeving.

Figuur 2 Conceptueel model Oppelaar & Wittebrood (2006)

2.3 Veiligheid

Veiligheid is, volgens Maslow (1943), een voorwaarde voor leerlingen om goed te kunnen functioneren op school.

Veiligheid is op te splitsen in twee componenten.

Enerzijds de objectieve component en anderzijds de subjectieve component. Deze twee componenten samen beïnvloeden de mate van sociale veiligheid.

Met de wetenschap dat deze twee componenten met elkaar verbonden kunnen zijn, is het van groot belang om beide kanten als school te onderzoeken.

Wanneer beide componenten onderzocht worden, zal duidelijk worden hoe het gesteld is met de sociale veiligheid.

2.3.1 Objectieve veiligheid

De objectieve veiligheid heeft volgens Neuvel (2005) betrekking op het feitelijke aantal incidenten dat plaatsvindt op en rondom school. Deze incidenten zijn volgens Neuvel (2005) in de volgende categorieën onder te verdelen:

1. Ongeoorloofd gedrag; spijbelen, betrokken bij drugs, wapenbezit, handel in gestolen goederen.
2. Materieel geweld: vandalisme, diefstal.
3. Psychisch-fysiek geweld; discriminatie, pesten, bedreiging, lichamelijk geweld, seksuele intimidatie en verbaal geweld.

Volgens Neuvel maken leerlingen zich vaker schuldig aan psychisch-fysiek geweld dan aan materieel geweld. Bij psychisch-fysiek geweld gaat het dan vooral om discriminatie en pesten. Een op de vijf geeft aan zich hier schuldig aan te maken. Dit zijn dan voornamelijk jongens.

Bij de afdeling Zorg en Welzijn, voornamelijk meisjes, kwam psychisch-fysiek geweld in geringere mate voor. Bij materieel geweld was ongeveer 7% van de leerlingen betrokken. Ook hier spelen jongens een actievere rol dan meisjes.

Tot slot de categorie ongeoorloofd gedrag. Bijna 50% vertoont zeer gering spijbelgedrag met het argument dat lessen overbodig of saai zijn, tegenover 4% die zwaar spijbelgedrag vertonen. De overige leerlingen vertonen geen spijbelgedrag.

Betrokkenheid bij drugs en/of wapenbezit komt eveneens meer voor bij jongens dan bij meisjes en bedraagt 5%. Bij wapenbezit wordt veiligheid als argument genoemd.

Alle vormen van ongewenst gedrag zoals omschreven in bovenstaande paragraaf zijn redenen om te onderzoeken hoe het op het Hooghuis West gesteld is met de (subjectieve) veiligheid. Hierbij rekening houdend met de geldende waarden en normen zoals omschreven in paragraaf 2.1.

2.3.2 Subjectieve veiligheid

De subjectieve veiligheid heeft betrekking op de veiligheidsbeleving.

Bij subjectieve veiligheid gaat het om het al dan hebben van een veiligheidsgevoel. Dit is een lastig begrip om af te bakenen, omdat het wel of niet hebben van een veiligheidsgevoel beïnvloed wordt door allerlei persoonlijke en maatschappelijke omstandigheden (zie conceptueel model Oppelaar & Wittebrood) .

De drie hieronder genoemde factoren sluiten aan bij de gedachten van Het Hooghuis. Om deze reden worden de betekenis van deze factoren in het onderzoek hieronder toegelicht.

Respect (www.respectopschool.nu, 2010) is een basisvoorwaarde voor een leefbare school. Het gaat er om te accepteren dat iemand anders is. Respect is het besef dat je iemand niet moet beoordelen op uiterlijkheden en verschillen.

Sociale Cohesie (Boers, 2008) heeft een duidelijke invloed heeft op veiligheidsgevoelens. Het gaat er om of de leerlingen verwachten dat ze, indien nodig, hulp van elkaar krijgen. De perceptie van sociale cohesie is genoeg voor een positief effect op veiligheidsbeleving⁴.

⁴ Zie figuur 2 Het Conceptueel model

Vertrouwen in de school en/of medeleerlingen is zeer invloedrijk. Des te meer een leerling zich thuis voelt op school, hoe veiliger hij of zij zich voelt. Wanneer dit vertrouwen aanwezig is bij een leerling zal dit hetzelfde effect hebben op het veiligheidsgevoel zoals omschreven bij sociale cohesie hierboven.

In de Monitor sociale veiligheid (Neuvel, 2005), is gebleken dat tussen de 7 en 11% van de leerlingen slachtoffer is geweest van psychisch-fysiek geweld. Bedreiging, seksuele intimidatie en lichamelijk geweld komen in mindere mate (2%) voor. Deze vorm van geweld zorgt ervoor dat het vertrouwen in de medeleerlingen en in de school minder wordt.

Het ontbreken van vertrouwen kan zorgen voor angstgevoelens en die kunnen zorgen voor gevoelens van onveiligheid van de leerlingen op school.

2.4 Inclusie en Passend onderwijs

Leerlingen met speciale onderwijsbehoeften werden vroeger in het speciaal onderwijs geplaatst. Weinig kinderen met speciale onderwijsbehoeften nemen deel aan regulier onderwijs. De reden dat dit gebeurt, is het feit dat docenten voorheen opgeleid werden als vakdocenten. Er werd geen expertise verwacht op het gebied van coaching en begeleiding voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften.

In 1994 is de verklaring van Salamanca tijdens het verdrag van Parijs getekend. Dit verdrag is het meest gezaghebbende document op onderwijsgebied (Groeneweg, 2004). Dit verdrag houdt in dat alle kinderen, recht hebben op onderwijs en de kans moeten krijgen om met hun talenten en beperkingen op eigen niveau onderwijs te volgen en op peil te houden. Er moeten opleidingen en onderwijsprogramma's worden ingevoerd die rekening houden met deze verschillen. Iedereen met speciale onderwijsbehoeften moet toegang hebben tot het regulier onderwijs. Dit is de nu geldende visie van inclusief onderwijs.

In het voortgezet onderwijs is de eerste stap naar inclusie gemaakt door de invoering van de Regionale Expertise Centra (REC), Leerling-gebonden financiering (LGF) en leerwegondersteunend onderwijs (LWOO).

Dit jaar treedt de nieuwe zorgwet in werking. De zorgwet zorgt ervoor dat er vraag gestuurd gewerkt gaat worden in plaats van aanbod gestuurd. De leerlingen en ouders zijn hierin het uitgangspunt.

De school waar de leerling aangemeld wordt, heeft de plicht voor de leerling passend onderwijs te vinden. Slaagt de school er niet in een passende plek voor de leerling te vinden, dan moet de school een alternatief aanbieden.

Dit valt nog niet echt onder inclusief onderwijs. Wanneer een kind niet past in het regulier onderwijs, wordt deze leerling alsnog doorverwezen naar het voortgezet speciaal onderwijs (VSO). Men spreekt dan eerder van exclusie.

Als school is het moeilijk om passend onderwijs te realiseren. Voor een heel aantal leerlingen met speciale onderwijsbehoeften is het mogelijk om binnen het regulier onderwijs les te krijgen. Voor sommige leerlingen is dit niet mogelijk. Niet elke school heeft alle (fysieke) mogelijkheden en expertise in huis om leerlingen met complexe onderwijsbehoeften de juiste begeleiding en aandacht te geven.

Wanneer dit het geval is, dient de school zo professioneel te zijn om de leerling te verwijzen naar een andere school. Dit doet dan meer recht aan het kind. En dat is toch het primaire proces van een school.

Naar mijn idee is passend onderwijs zeer wenselijk, maar niet zomaar voor alle scholen realiseerbaar. Iedere school dient dan te beschikken over een helder, gestructureerd en goed werkende zorgstructuur, die daarnaast goed gecommuniceerd wordt met leerlingen, ouders en docenten.

Ouders, leerlingen en de school dienen op de hoogte te zijn van de mogelijkheden en onmogelijkheden op het gebied van zorg.

Vragen van leerlingen zijn soms zo complex dat de school moet toegeven dat zij niet iedere leerling de juiste begeleiding kunnen geven.

Er moet wel eerst gekeken worden naar redenen, oorzaken om uiteindelijk tot oplossingen te komen. Een manier om te zoeken naar deze oplossingen is door

goed te communiceren, zorgen voor vertrouwen, respect en sociale cohesie op school.

2.5 Passend onderwijs en Veiligheid

Zoals beschreven in paragraaf 2.4. Is een duidelijke zorgstructuur op school belangrijk voor passend onderwijs.

Binnen het Hooghuis is de zorgstructuur op papier duidelijk uitgewerkt. In de praktijk gaat het echter niet altijd goed. Niet alle stappen worden goed doorlopen. Docenten hebben niet altijd de kennis in huis om in te zien dat zij al twee stappen hebben overgeslagen in het zorgtraject.

Wanneer een vraag van een leerling niet besproken wordt binnen zorgniveau 1 (leerlingbespreking), dan loopt deze leerling langer rond met een vraag of probleem dan nodig. Dit kan komen, omdat de docent niet signaleert of doordat de leerling niets laat zien. Dit kan uiteindelijk leiden tot een situatie waarin een leerling direct in zorgniveau 3 (zorgteam met externe expertise) terecht komt, waarbij de kans bestaat dat de school de leerling niet meer kan bijstaan en naar een andere school wordt overgeplaatst.

Dit kan grote gevolgen hebben voor de veiligheidsbeleving van leerlingen.

Voor leerlingen kan het gevoel van veiligheid versterkt worden wanneer alle docenten exact weten welke stappen te ondernemen.

Leerlingen voelen zich erkend en gerespecteerd. Duidelijkheid en structuur zorgen voor een veilig gevoel.

Een docent die de stappen niet kent of een uiteindelijke overplaatsing zorgen voor angstgevoelens en deze zorgen voor een gevoel van onveiligheid.

Er zijn steeds meer docenten binnen de school die opgeleid zijn in het omgaan met leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Hierdoor wordt de expertise van de school steeds groter. Door deze professionalisering voelen leerlingen zich sneller en beter geborgen en gerespecteerd. Hierdoor komt de school tegemoet in het waarborgen van de waarden respect, vertrouwen en sociale cohesie volgens het SVP.

En daarmee is de school een aantal stappen dichterbij passend onderwijs.

Er zijn echter speciale onderwijsbehoeften van leerlingen waar de school niet capabel genoeg voor is.

De school doet zijn best om de leerling binnen het regulier onderwijs te houden, maar lukt dit niet, dan kan de leerling alsnog doorverwezen worden naar een beter passende leeromgeving.

2.6 Internationalisering

Voor het onderdeel internationalisering heb ik contact gezocht met twee verschillende instellingen. Ten eerste een High School in de Verenigde Staten en ten tweede het Algemeen Onderwijs Platform van Vlaanderen.

Ik heb hen de vraag gesteld hoe er op scholen omgegaan wordt met de (sociale) veiligheid van leerlingen.

Vanuit het Algemeen Platform Onderwijs Vlaanderen kreeg ik bijna direct een reactie, maar van de High School heb ik na twee pogingen helaas geen reactie gekregen.

In Vlaanderen wordt de veiligheid van leerlingen op twee punten bepaald. Enerzijds zijn er een aantal voorwaarden en regels voor veiligheid vanuit de federale overheid vastgelegd en anderzijds kunnen scholen, door hun verregaande autonomie, zelf een veiligheidsbeleid voeren.

De federale overheid heeft vastgesteld dat er in iedere politiezone een aanspreekpunt is voor de scholen. Daarnaast heeft de lokale politie jeugdcriminologen ter beschikking gesteld om op scholen te werken als het gaat om geweld, pesten, discriminatie enzovoort.

Ten tweede heeft de federale overheid verbindingsfunctionarissen aangesteld. Deze personen vormen de schakel tussen gesloten gemeenschapsinstellingen (bijvoorbeeld Mol, Ruislede en Beernem) en de scholen. Op deze manier is en blijft de school goed op de hoogte van de geschiedenis van de leerling en is de gesloten instelling goed geïnformeerd over het schoolverloop van de leerling.

Ten slotte hebben de scholen de vrijheid om zelf keuzes te maken over het veiligheidsbeleid. Zij dienen rekening te houden met hun eigen mogelijkheden en het veiligheidsbeleid moet vanuit vier invalshoeken bekeken worden;

- 1) Zorg voor sociale binding door middel van leerlingbegeleiding, leerlingen een actieve rol binnen school toebedelen, aandacht voor sociale vaardigheden en heldere schoolregels. Op deze manier moeten scholen proberen leerlingen zich verbonden te laten voelen met de school. Hierdoor kunnen leerlingen zich conformeren met de geldende regels betreffende gewenst en ongewenst gedrag.
- 2) Omgang met crisissituaties.
Het personeel dient getraind te zijn in het omgaan met crisissituaties.
- 3) Zorg voor veilige voorzieningen doordat er goede afspraken zijn over het gebruik van het gebouw. Goede contacten en afspraken met de politie, jeugdhulpverlening en gemeente.
- 4) Uitwerken van een zorgbeleid waar de scholen een extra budget voor krijgen. Het schoolbestuur bepaald zelf hoe de zorguren verdeeld en toebedeeld worden met drie niveaus van zorgtaken in het achterhoofd:
 - De coördinatie van zorg op het niveau van school
 - Het coachen van docenten met als doel professionalisering op het gebied van leerlingbegeleiding
 - Het begeleiden van de leerlingen

Het veiligheidsbeleid van scholen in Vlaanderen is dus enerzijds federaal geregeld en anderzijds vrij in te vullen door de school. Ik denk dat dit een goede vorm is om veiligheidsvoorwaarden te creëren. Er is een bepaalde basis en vanuit daar kunnen, ondanks een aantal richtlijnen, zelf keuzes gemaakt worden wat het best bij iedere school individueel past. Dit spreekt mij aan, omdat je op deze manier veiligheid op maat kunt maken bij iedere school. Anderzijds kan dit de kwaliteit van veiligheid op scholen negatief beïnvloeden, wanneer scholen geen prioriteit geven aan veiligheid.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

3.1 Onderzoeksmethodiek

Dit onderzoek richt zich op de veiligheid van leerlingen op de afdeling HA en VZ binnen het Hooghuis locatie West. Dit onderzoek is opgezet als een kwantitatief onderzoek (Verhoeven, 2007). Het betreft hier een survey onderzoek gezien het feit dat er meningen en gevoelens onderzocht worden bij leerlingen over veiligheid. Survey onderzoek is een gestructureerde manier van dataverzameling en heeft het kenmerk dat er een grotere groep onderzocht kan worden.

Er is gekozen om het onderzoek uit te voeren aan de hand van een vragenlijst. Uit deze manier van dataverzameling ontstaan meetbare gegevens over een mening en/of een gevoel. Via deze methode van onderzoeken kan er antwoord gevonden worden op de deelvragen en de hoofdvraag van dit onderzoek, te weten:

- 1) Hoe beleven de leerlingen de (sociale) veiligheid?
 - a. Wat kan gezegd worden over de beleving van de objectieve veiligheid?
 - b. Wat kan gezegd worden over de beleving van de subjectieve veiligheid?

3.2 Onderzoeksopzet

De opzet en uitvoering van het onderzoek kan als volgt worden weergegeven:

- Verkenning: Vaststellen situatie en informatieverzameling.
Dit is uitgevoerd voorafgaand aan hoofdstuk 2 Het Theoretisch Kader.
- Data verzameling: Opstellen en afnemen van digitale vragenlijst.
- Data analyse: Resultaten uit de verschillende afdelingen en opleidingen vergelijken.
- Toekomststrategie: Vanuit de resultaten conclusies trekken en aanbevelingen doen.

3.3 Dataverzameling

Er is voor gekozen om de twee afdelingen HA en VZ te onderzoeken. Het doel hiervan is om zo een reëel beeld te krijgen van het veiligheidsgevoel van de leerlingen op Het Hooghuis locatie West.

Een reëel beeld ontstaat doordat het ene gedeelte van de groep geheel bestaat uit allochtone leerlingen en het andere gedeelte van de groep geheel bestaat uit autochtone leerlingen. De tweede groep bestaat naast autochtone leerlingen ook geheel uit vrouwelijke leerlingen. Het is aannemelijk dat deze groep vaker last heeft van ongewenst gedrag of seksuele intimidatie dan een groep die voornamelijk uit mannelijke leerlingen bestaat.

In hoofdstuk 1 heb ik beschreven dat het SVP de basis dient te zijn voor het waarborgen van de veiligheid op Het Hooghuis. In hoofdstuk 2.1 heb ik beschreven dat ik van mening ben dat niet alle docenten de omschreven waarden en normen uit het SVP naleven. Om deze reden ga ik 28 collega's de vraag stellen of zij op de hoogte zijn van het SVP.

Om mijn deelvragen en daarmee mijn onderzoeksvraag te beantwoorden, maak ik gebruik van een samengestelde digitale vragenlijst (Neuvel, 2005).

Een digitale vragenlijst heeft het voordeel dat de gehele groep leerlingen tegelijkertijd kan inloggen, waarna alle gegevens in een database verzameld worden. Daarnaast blijven de leerlingen anoniem.

Een leerling die zich niet veilig voelt zal in anonimiteit meer durven te vertellen, dan wanneer de leerling face to face geïnterviewd wordt.

Tevens is het gezien de tijd een onmogelijke opgave om een grote groep leerlingen mondeling te interviewen en dit alles uit te werken.

De vragen zijn samengesteld uit de bestaande vragenlijst van de Monitor sociale veiligheid (Neuvel, 2005). De vragenlijst bestaat uit 51 vragen. In deze vragenlijst is 1 open vraag opgenomen. De overige 50 vragen zijn gesloten.

Ik heb gekozen voor 1 open vraag, omdat deze vraag beantwoord kan worden met de mening en/of suggesties van de leerling. Door deze vraag wordt een beeld

verkregen van de huidige en eventueel gewenste situatie. De gesloten vragen bestaan zowel uit vragen over de huidige- als de gewenste situatie. De vragen bestaan uit verschillende puntschalen. Deze lopen uiteen van een 5 puntschaal tot een 2 puntschaal. De vragenlijst is als volgt verdeeld:

Puntenschaal	Aantal vragen
5	4
4	7
3	30
2	9
Open vraag	1

In de monitor sociale veiligheid (Neuvel, 2005) spreekt men over 4 te onderscheiden thema's omtrent het meten van de veiligheid. De vragenlijst is daarom onderverdeeld in deze vier thema's. Deze thema's zijn gekoppeld aan de deelvragen.

Deelvraag A. Wat kan gezegd worden over de beleving van de objectieve veiligheid.

1. Ongeoorloofd gedrag als objectieve component
2. Huidige objectieve veiligheidssituatie op het Hooghuis

Deelvraag B. Wat kan gezegd worden over de beleving van de subjectieve veiligheid.

3. Veiligheidsgevoel als subjectieve component
4. Huidige (subjectieve) sfeer op het Hooghuis

Open vraag:

5. Mening/Suggesties

De mate van sociale veiligheid is afhankelijk van zowel factoren uit de objectieve component als factoren uit de subjectieve component. In dit onderzoek wordt getracht beide componenten te onderzoeken. Deze kunnen elkaar namelijk beïnvloeden(zie conceptueel mode Oppelaar & Wittebrood).

De antwoorden op de vragen van thema 1 en 2 kunnen geturfd worden.

De subjectieve component (thema 3 en 4) zijn concreet gemaakt door gevoelens te koppelen aan concrete situaties. Thema 3 en 4 worden op deze manier numeriek en om te zetten naar statistische gegevens.

De gewenste veranderingen is een open vraag.

Het onderzoek wordt geanalyseerd aan de hand van deze vier thema's en de open vraag.

Tijdspad:

Er is gekozen voor de periode van afname tussen kerst en de zomervakantie.

Onderzoeksgroep leerlingen:

Totale onderzoeksgroep is N= 26

13 leerlingen uit de afdeling HA

13 leerlingen uit de afdeling VZ

Door de digitale vragenlijst is de respons 100%.

Onderzoeksgroep collega's:

Totale onderzoeksgroep is N= 28

3.4 Triangulatie

Door de vragenlijst aan een tweetal groepen voor te leggen op verschillende afdelingen en van verschillende niveaus, samen met de onderzochte literatuur, is er sprake van triangulatie. Ponte (2006) beschrijft triangulatie als volgt: de informatie wordt ingezameld bij verschillende bronnen (brontriangulatie) en/of verschillende methoden binnen een bron (methodische triangulatie).

Tijdens dit onderzoek zal er gebruik gemaakt worden van brontriangulatie: de twee onderzochte groepen HA en VZ met daarbij als derde bron de literatuur.

3.5 Ethiek

Bij het verrichten van praktijkonderzoek dienen ethische aspecten in acht te worden genomen. Bij de term ethiek moet de onderzoeker volgens Boerman (2008) de aspecten vertrouwen en zorgvuldigheid goed in acht nemen.

Bij vertrouwen gaat het om het informeren van de onderzoeksgroep, regelmatig overleg met de docent en medestudenten en het hanteren van de juiste methodes om de psychische en fysieke veiligheid van de onderzoeksgroep te waarborgen.

Bij zorgvuldigheid gaat het om de betrouwbaarheid van het onderzoek en medewerking van de onderzoeksgroep. Het is daarom van belang om het doel en het nut van het onderzoek te bespreken met de onderzoeksgroep. Daarnaast is het van belang om anonimiteit te waarborgen en te zorgen voor een goede planning en overleg met critical friends en docent.

Het onderwerp veiligheid is een gevoelig onderwerp, voor zowel de school als de leerlingen die de onderzoeksgroep zijn.

Om bovengenoemde ethische aspecten te waarborgen en te erkennen is er in het onderzoek als volgt te werk gegaan:

Actie.	Doel.
Onderzoeksonderwerp bepaald.	
Gesprek locatiedirecteur .	Toestemming krijgen voor het onderzoekonderwerp.
Gesprek zorgcoördinator; als critical friend gevraagd, om feedback van een deskundige collega te krijgen.	Critical friend verkrijgen vanuit de school.
Gesprek met de welzijnsconsulente en veiligheidscoördinator vanuit de centrale directie.	Op de hoogte brengen van het onderzoek en inventariseren wat er al aan veiligheid gedaan wordt vanuit de organisatie.

Met de zorgcoördinator naar een bijeenkomst over veiligheid op scholen, georganiseerd door Nederlands Jeugd Instituut.	Informatie vergaren over veiligheid en hoe Het hooghuis Locatie west hierin staat.
Start met schrijven van het onderzoek.	
Tussentijds overleg en feedback met coach, locatiedirecteur, medestudenten en critical friends.	Verbetering en afbakening.
Vragenlijst voor het onderzoek met de locatiedirecteur besproken.	Goedkeuring voor de vragenlijst krijgen en de directie op de hoogte houden van de vorderingen.
Overleg met collega's wat de onderzoeksgroep wordt.	Kunnen plannen en informeren van de onderzoeksgroep.
Onderzoeksgroepen informeren over het onderzoek, het doel en het nut.	Medewerking van de leerlingen krijgen.
Tussentijds is er continu overleg en feedback met critical friends, coach en medestudenten.	Verbetering en afbakening.

Hoofdstuk 4 Data analyse en resultaten

Analyse per thema

De uitkomsten van de vragenlijst (Neuvel, 2005) worden hieronder per thema omschreven.

De thema's zijn:

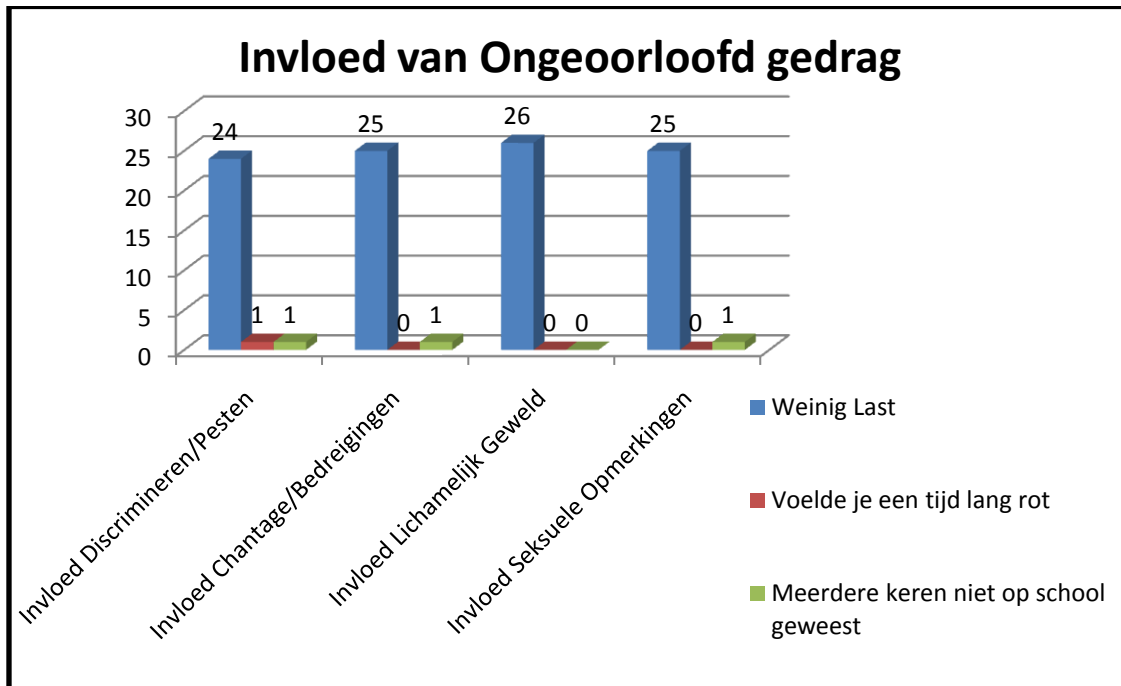
- 4.1 Ongeoorloofd gedrag en de invloed hiervan op leerlingen.
- 4.2 Bekendheid van leerlingen betreft de objectieve veiligheid op Het Hooghuis.
- 4.3 Veiligheidsgevoel en tevredenheid op en rondom school.
- 4.4 Tevredenheid van leerlingen betreft de sfeer en onderlinge relaties op Het Hooghuis.
- 4.5 Suggesties van leerlingen ten aanzien van veranderingen.

4.1. Ongeoorloofd gedrag en de invloed hiervan op leerlingen

Spijbelen

Op de vraag of leerlingen gespijbeld hebben geven twee leerlingen een positief antwoord. Twee van de 26 leerlingen hebben gespijbeld. Eén leerling geeft aan geen zin in de les te hebben. De andere leerling geeft aan dat de docent slecht of saai les geeft.

Mate van discrimineren/pesten/chantage/bedreigingen/fysiek geweld/ seks, opmerkingen en de invloed op leerlingen

Tabel 1: Invloed van ongeoorloofd gedrag

N=26

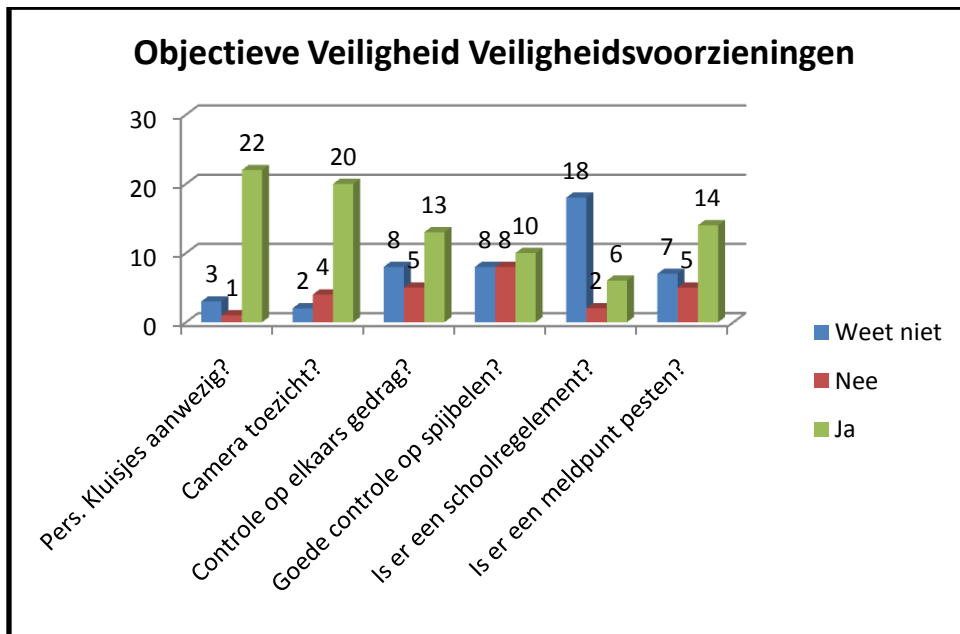
Uit bovenstaande tabel zijn de volgende gegevens af te lezen:

- De mate van ongeoorloofd gedrag op school ziet er als volgt uit: 2 van de 26 leerlingen geeft aan gediscrimineerd en/of gepest te zijn. Daarnaast geven 2 van de 26 leerlingen aan gechanteerd en/of bedreigd te zijn. Eén leerling geeft aan slachtoffer te zijn geweest van lichamelijk geweld en één leerling geeft aan lastig gevallen te zijn met seksuele opmerkingen.
- Van de twee leerlingen die gepest en/of gediscrimineerd zijn, is er 1 leerling meerdere keren niet op school geweest en de andere leerling heeft zich een tijd lang rot gevoeld.
- Eén leerling van de twee die gechanteerd en/of bedreigd is, heeft zich een tijd lang rot gevoeld. De andere leerling heeft er weinig last van gehad.
- De leerling waar lichamelijk geweld tegen gebruikt is, heeft er weinig last van gehad.
- De leerling die lastig is gevallen met seksuele opmerkingen heeft zich een tijd lang rot gevoeld.

- 6 van de 26 leerlingen heeft te maken gehad met enige vorm van ongeoorloofd gedrag tussen de kerst- en zomervakantie (23%)
- Bij alle vormen van ongeoorloofd gedrag zoals in tabel 1 omschreven gaat het om meisjes. Geen van de jongens geeft aan wel eens slachtoffer geweest te zijn van ongeoorloofd gedrag.

4.2 Bekendheid van leerlingen betreft de veiligheidsvoorzieningen en regelingen op Het Hooghuis.

Bekendheid met veiligheidsvoorzieningen regelingen

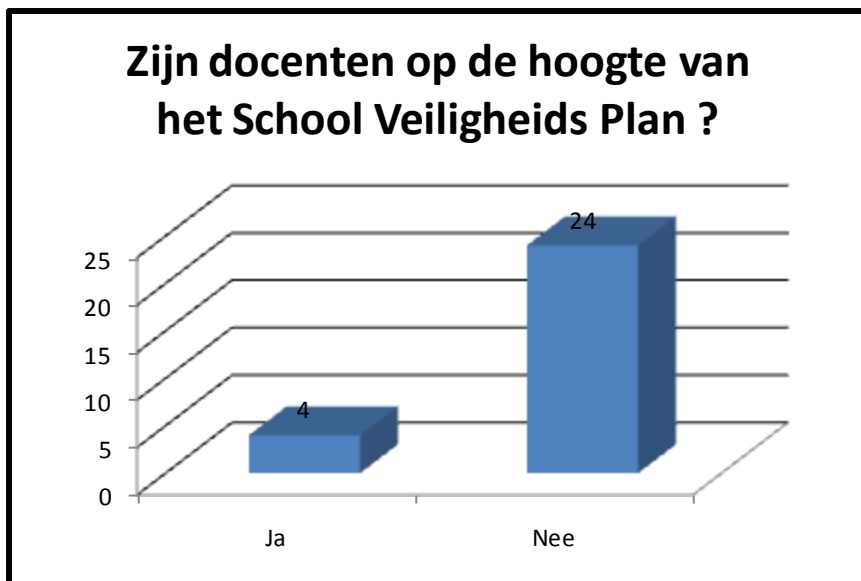

Tabel 2 : Veiligheidsvoorzieningen

N=26

Tabel 2 laat zien dat:

- Het merendeel van de leerlingen (22 van de 26) weet dat er persoonlijke kluisjes zijn.
- 20 van de 26 leerlingen weet dat er camera toezicht is, 6 leerlingen weten dat niet. Deze 6 leerlingen zijn allen afkomstig van de afdeling VZ.
- 13 leerlingen (50%) vinden dat er een goede controle is op elkaars gedrag.
- Van de 26 leerlingen, vinden er 8 (30%) dat er geen goede controle is op spijbelen.
- 20 van de 26 leerlingen (77%) zeggen nee of weten niet of er een schoolreglement is.
- 12 leerlingen (46%) zeggen nee of weten niet of er een meldpunt is voor pesten, discrimineren e.d.

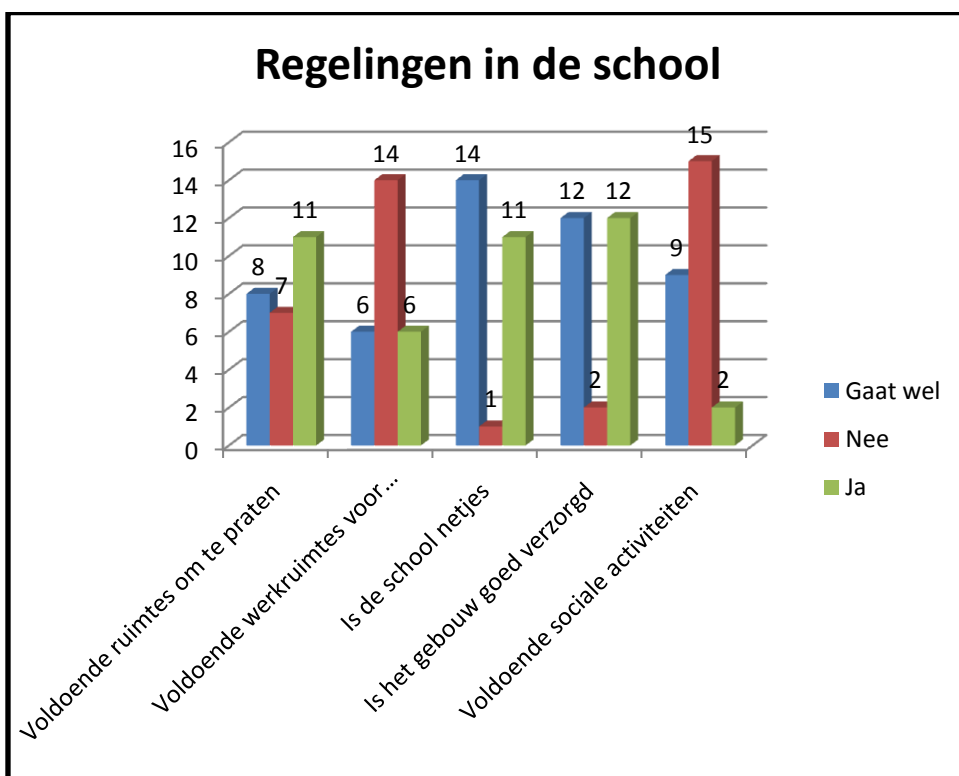

Tabel 3 Docenten en bekendheid met het SVP

n= 28

Tabel 3 laat zien dat 4 van de 28 ondervraagde collega's op de hoogte zijn van het SVP. De overige 24 zijn niet op de hoogte.

Regelingen op school

Tabel 4 Regelingen op school

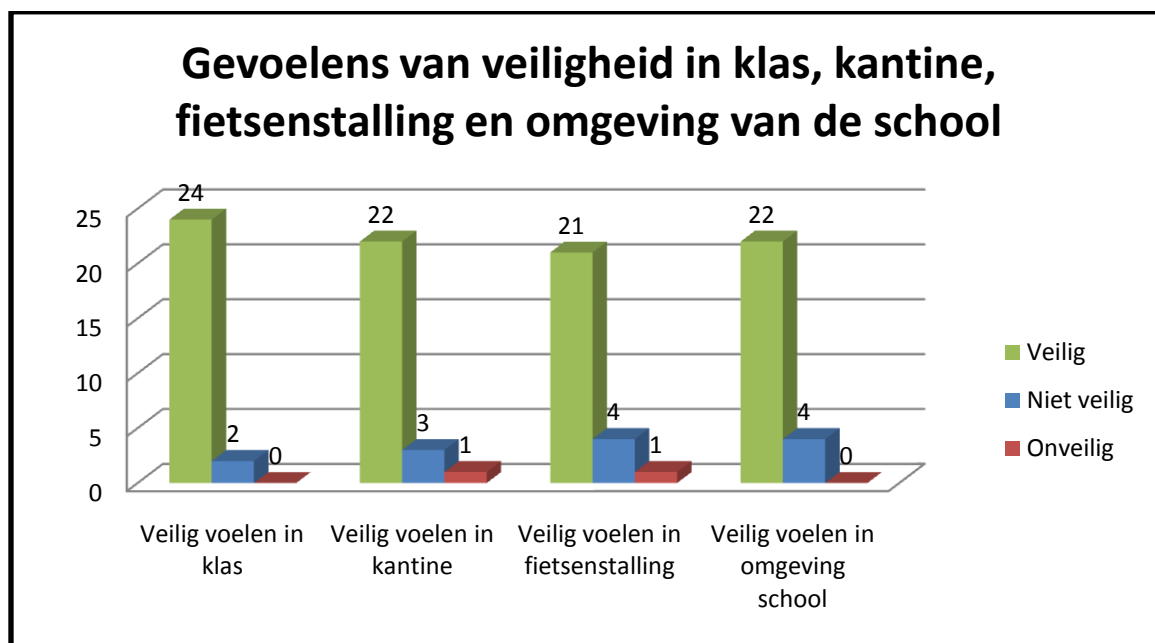
N=26

In tabel 4 is te lezen dat:

- 15 leerlingen (57%) zegt “nee/gaat wel” bij de vraag of er voldoende ruimtes zijn om met elkaar te praten.
- 20 leerlingen(77%) zegt ‘nee/gaat wel’ als het gaat om voldoende werkruimtes tijdens tussenuren.
- 15 leerlingen (57%) vindt dat er niet voldoende sociale activiteiten georganiseerd worden.

4.3 Het veiligheidsgevoel en tevredenheid op en rondom school

Veiligheidsgevoel op en rondom school

Tabel 5 Veiligheidsgevoelens op en rondom school

N=26

Uit bovenstaande tabel is het volgende af te lezen:

- Twee leerlingen voelen zich niet veilig in de klas.
- Vier leerlingen geven aan zich niet veilig tot onveilig te voelen in de kantine.
- Vijf leerlingen voelen zich niet veilig tot onveilig in de fietsenstalling.
- Vier leerlingen voelen zich niet veilig in de omgeving van school.

- De twee leerlingen die zich niet veilig voelen in de klas, voelen zich ook niet veilig op het schoolterrein of in de fietsenstalling.
- De leerling die zich onveilig voelt in de kantine, voelt zich ook onveilig in de fietsenstalling.
- De meerderheid van de leerlingen (tussen de 80% en 92%) voelt zich veilig in de school en de omgeving van school.
- Van de leerlingen die zich niet veilig tot onveilig voelen is 50% jongen en 50% meisje.

Tevredenheid over de veiligheid in schoolomgeving

Twee leerlingen hebben geen antwoord gegeven over de veiligheid in het schoolgebouw (N=24). Zeven van deze 24 leerlingen zijn ontevreden over het schoolgebouw.

Eén leerling heeft geen antwoord gegeven over de tevredenheid over het terrein(N=25). Hier zijn 10 van de 25 leerlingen ontevreden over het terrein. Over de veiligheid in de omgeving van school zijn 19 van de 26 leerlingen tevreden.

Tevredenheid over de regelingen

Bij de vraag of leerlingen tevreden zijn over het melden van diefstal en daarnaast een serieuze afhandeling van een klacht is de meerderheid tevreden.

16 van de 26 leerlingen (61%) geeft aan tevreden te zijn.

Over de bereikbaarheid van de vertrouwenspersoon is de meerderheid, 18 van de 26 leerlingen (70%) tevreden. Deze mening wordt evenredig gedragen door zowel de jongens als de meisjes.

4.4 Tevredenheid van leerlingen betreft sfeer en onderlinge relaties op Het Hooghuis.

Sfeer en Onderlinge relaties

De vraag over onderlinge sfeer is in categorieën opgedeeld. Sfeer, omgang met elkaar en het nakomen van regels en afspraken. De vraag aan de leerlingen is, hoe tevreden ze zijn over de sfeer en onderlinge relaties.

6 van de 26 leerlingen zijn niet tevreden tot ontevreden over de sfeer in de eigen klas. 5 van 6 leerlingen zijn afkomstig van de afdeling HA.

11 van de 26 (42%) leerlingen is niet tevreden tot ontevreden over de omgang tussen leerlingen en docenten. Van deze 11 leerlingen zijn er 7 een meisje (63%).

Over het voorbeeld gedrag van docenten zijn 14 van de 26 (53%) leerlingen niet tevreden tot ontevreden. Van deze 14 leerlingen zijn er 8 een meisje (57%).

Exact 50% van de leerlingen is niet tevreden tot ontevreden over het nakomen van regels door leerlingen. Van deze 13 leerlingen is 70% een meisje.

Over het nakomen van regels door docenten zijn 11 leerlingen (42%) niet tevreden tot ontevreden. De helft hiervan zijn jongens en de andere helft zijn meisjes.

De leerlingen is gevraagd in welke mate zij last hebben op het gebied van: leerlingen die lessen verstoren, overlast door andere leerlingen en/of grof taalgebruik. Twaalf van de 26 leerlingen heeft bij twee of meer van de drie keuzes aangegeven hier last tot veel last van te hebben.

De meerderheid (62%) heeft voornamelijk last van leerlingen die lessen verstoren.

Tot slot geven 12 van de 26 leerlingen (46%) aan dat zij de sfeer merkbaar slechter vinden door slechte omgangsvormen en doordat leerlingen en docenten zich niet aan regels houden. Aandacht besteden aan goede omgangsvormen zijn 16 van de 26 leerlingen (61%) voorstander van. Deze mening is evenredig verdeeld over jongens als meisjes.

4.5 Suggesties van leerlingen voor veranderingen

De laatste vraag van de vragenlijst was een open vraag, te weten: noem twee belangrijke zaken die volgens jou voor een slechte sfeer op school zorgen. Van de 26 leerlingen vinden 14 leerlingen niet dat de sfeer op school slechter is door slechte omgangsvormen. Er zijn 12 leerlingen die vinden dat de sfeer wel merkbaar slechter is (zie paragraaf 4.4). Van deze 12 leerlingen hebben 9 leerlingen een reden gegeven waarom ze dit vinden.

- 2 leerlingen geven aan dat er geen wederzijds respect is.
- 4 leerlingen geven aan dat ze last hebben van storende leerlingen door ruzie, lawaai, les inlopen tijdens toets
- 2 leerlingen geven aan dat docenten snel boos worden en niet luisteren naar leerlingen
- 1 leerling voelt zich onveilig in de buurt van de conciërges, omdat ze iedereen nakijken.

Hoofdstuk 5 Conclusies

Onderstaande conclusies zijn voortgevloeid uit de omschreven bevindingen van hoofdstuk 4.

Deze conclusies zijn gebaseerd op het bevragen van 26 leerlingen op Het Hooghuis Locatie West. De locatie bestaat uit 400 leerlingen. Door slechts een klein gedeelte van de leerlingen te ondervragen, zijn onderstaande conclusies niet generaliseerbaar voor de gehele locatie.

5.1 Ongeoorloofd gedrag en de invloed hiervan op leerlingen.

Op alle vier de onderwerpen van ongeoorloofd gedrag blijkt het overgrote deel (22/26) van de leerlingen weinig last of invloed te ondervinden.

Dit komt niet overeen met mijn veronderstelling dat er op onze school in de onderzochte afdelingen sprake is van gevoelens van onveiligheid. Van deze 4 leerlingen die aangeven slachtoffer te zijn geweest van ongeoorloofd gedrag hebben er 3 zich een tijd lang rot gevoeld en 1 leerling is meerdere keren niet op school geweest als gevolg van het ongeoorloofd gedrag.

In de literatuur (Neuvel, 2005) staat beschreven dat jongens vaker een rol spelen bij ongeoorloofd gedrag en dan met name discrimineren en/of pesten.

Uit dit onderzoek blijkt juist dat geen van de jongens te maken heeft gehad met deze vorm van ongeoorloofd gedrag. Hier zijn alleen meisjes die aangeven last te hebben gehad van ongeoorloofd gedrag.

Uit dit onderzoek blijkt echter niet of het jongens zijn die deze gevoelens bezorgen bij de meisjes. Het is zinvol om nog te gaan onderzoeken of het jongens zijn die deze gevoelens bij meisjes bezorgen. Wanneer dit bekend is, kan blijken dat de literatuur van Neuvel wel kloppend is.

5.2 Bekendheid van leerlingen betreft de objectieve veiligheid op Het Hooghuis.

Veiligheidsvoorzieningen.

Het merendeel (22/26) van de ondervraagde leerlingen weet dat er persoonlijke kluisjes zijn. Camera toezicht is bij 20 van de 26 leerlingen bekend. De leerlingen die niet op de hoogte zijn van persoonlijke kluisjes en/of camera toezicht zijn afkomstig van de afdeling VZ.

Opvallend is dat de ruime meerderheid (20/26) van de leerlingen niet weet dat er een schoolreglement aanwezig is.

Tevens blijkt een kleine minderheid (12/26) niet op de hoogte te zijn van het meldpunt pesten/discrimineren.

Daarnaast staat het feit dat bij het bevragen van collega's, blijkt dat 24 van de 28 collega's niet op de hoogte zijn van het School Veiligheid Plan.

Deze documenten/regelingen zijn de basis voor het naleven van regels en gedragscodes.

Uit dit onderzoek blijkt dus dat zowel de meerderheid van de ondervraagden leerlingen als de meerderheid van ondervraagde docenten niet op de hoogte is van bestaande documenten en regelingen.

Naar mijn idee zou juist de overgrote meerderheid van de leerlingen en collega's wel op de hoogte moeten zijn van deze bestaande documenten en regelingen.

Regelingen op school

De ondervraagde leerlingen hebben hier vijf vragen beantwoord.

Een kleine meerderheid (15/26) vindt dat er niet voldoende sociale activiteiten georganiseerd worden.

De overgrote meerderheid (24/26) geeft aan dat de school en het gebouw netjes verzorgd zijn.

Het is echter opvallend dat een kleine meerderheid (15/26) van de leerlingen aangeeft dat er onvoldoende ruimtes zijn om met elkaar te praten. Er is op Het Hooghuis Locatie West slechts één ruimte en dat is de aula. Dit is geen rustige plek om te kunnen praten. Zeer opmerkelijk is het feit dat 20 van de 26 leerlingen aangeeft dat er onvoldoende werkruimtes zijn tijdens tussenuren.

Dit betekent dat de ondervraagde leerlingen behoefte hebben aan meer ruimtes om rustig te praten en meer ruimtes om te kunnen werken.

5.3 Veiligheidsgevoel en tevredenheid op en rondom school.

De leerlingen zijn gevraagd om van vier situaties aan te geven hoe veilig/onveilig ze zich voelen. De antwoordcategorie 'niet veilig' is in de uitwerking meegenomen als onveilig, aangezien de ondervraagden zich niet maximaal veilig voelen en dit niet als positief gezien wordt.

De overgrote meerderheid (22/26) voelt zich in alle situaties veilig.

De situaties waar leerlingen zich onveilig voelen is vooral in de kantine(4/26), fietsenstalling (5/26) en in de omgeving van school(4/26).

Zoals omschreven in het theoretisch kader zeggen Oppelaar & Wittebrood (2006) dat angstgevoelens afhankelijk zijn van de individuele context samen met de situationele context. Dit komt overeen met wat de leerlingen aangegeven hebben. Zo voelt een leerling zich wel veilig in de klas, maar niet in de kantine. Het veiligheidsgevoel wordt hier bepaald door de situatie en niet alleen door het individu.

Blijkbaar voelen leerlingen zich vooral onveilig in de fietsenstalling of de omgeving van school. Dit blijkt ook uit de vraag over de tevredenheid over de schoolomgeving. Tien van de 25 leerlingen zijn ontevreden over het terrein. Toch geven 19 leerlingen aan tevreden te zijn over de omgeving van school.

Vanuit bovenstaande kan gezegd worden dat de onveiligheid met name ervaren wordt op het terrein en in de fietsenstalling van school.

5.4 Tevredenheid van leerlingen betreft de sfeer en onderlinge relaties.

Een minderheid (11/26) van de ondervraagde leerlingen is ontevreden over de onderlinge relaties met elkaar en docenten. Over de omgang tussen leerlingen en docenten zijn de leerlingen het meest ontevreden.

Ondervraagde leerlingen blijken het meest last te hebben van storende leerlingen door grof taalgebruik en het verstoren van lessen.

Daarnaast blijkt dat een kleine meerderheid (14/26) ontevreden is over het voorbeeldgedrag van docenten.

Mijn eigen ervaring dat docenten zich niet altijd aan de geldende waarden en normen houden wordt versterkt door de kleine meerderheid van de ondervraagden leerlingen die ontevreden zijn over het voorbeeldgedrag van docenten.

Uit alle vragen over onderlinge relaties blijkt dat voornamelijk meisjes ontevreden zijn. Dit komt overeen met de literatuur waarin Oppelaar & Wittebrood (2006) sekse als een factor noemen voor (angst)gevoelens vanuit het conceptueel model⁵.

Opmerkelijk is het feit dat bijna de helft (12/26) van de ondervraagden aangeeft dat de sfeer merkbaar slechter is door slechte omgangsvormen en het niet houden aan regels. Dit wordt gestaafd met het gegeven dat de meerderheid van de ondervraagden docenten geen weet heeft van de geldende waarden en normen volgens het SVP. Tevens weet de meerderheid van de ondervraagden leerlingen niets van een schoolreglement.

Goede omgangsvormen en regelingen zijn een goede basis voor een prettig schoolklimaat.

Het lijkt mij noodzaak om als school aandacht te besteden aan onderlinge omgangsvormen. De meerderheid van de leerlingen (16/26) geeft ook aan hier voorstander van te zijn.

5.5 Beantwoording deelvragen en hoofdvraag

In mijn inleiding in hoofdstuk 1 gaf ik aan:

“Uit eigen ervaring als docent op de afdeling Handel en Administratie kan ik zeggen dat er geregeld incidenten voorkomen, waarbij het voorkomt dat een leerling zich niet veilig voelt. Deze incidenten kunnen uiteenlopen van pesten tot uitgescholden worden of zelfs tot fysiek geweld”.

Mijn aannames worden door de ondervraagde leerlingen niet bevestigd. De ondervraagde leerlingen is slechts een klein gedeelte van alle leerlingen op locatie West. Wellicht worden mijn aannames wel bevestigd bij het ondervragen van een grotere groep.

⁵ Zie figuur 2 Het conceptueel model

Er zijn wel een aantal gebeurtenissen die voor een gevoel van onveiligheid zorgen, maar over de gehele linie bekeken, hebben de meeste van de ondervraagde leerlingen een goed gevoel van veiligheid op school.

Vanuit alle verzamelde gegevens kan ik mijn deelvragen als volgt beantwoorden:

Deelvraag 1

Wat kan gezegd worden over de beleving van de objectieve veiligheid?

Vanuit het onderzoek kan gezegd worden dat de leerlingen van de afdeling HA en VZ over het algemeen een positieve beleving hebben over de objectieve veiligheid. Leerlingen zijn alleen minder tevreden over het aantal ruimtes om met elkaar te praten of te kunnen werken.

Om hierover een reëel beeld te kunnen vormen dient het onderzoek op grotere schaal plaats te vinden, aangezien de ondervraagde groep in verhouding tot het aantal leerlingen op school vrij klein is (26/400).

Deelvraag 2

Wat kan gezegd worden over de beleving van de subjectieve veiligheid?

Over de gehele linie zijn de ondervraagden leerlingen tevreden over de subjectieve veiligheid op Het Hooghuis Locatie West.

De leerlingen van HA en VZ geven in hun antwoorden wel aan dat de onderlinge relaties en de sfeer door slechte omgangsvormen en slecht voorbeeldgedrag van docenten te wensen over laat. Leerlingen geven aan hier aandacht aan te willen besteden.

Deze beide factoren zijn een signaal dat de subjectieve veiligheid nog verder verbeterd kan worden. In mijn aannames in hoofdstuk 1 ben ik er vanuit gegaan dat er op locatie West door incidenten leerlingen zijn die zich onveilig voelen.

Bovenstaand gegeven zou kunnen betekenen dat subjectieve veiligheid misschien wel geen veiligheidsprobleem is, maar een sociaal probleem.

Wanneer het een sociaal probleem is dienen zowel leerlingen als medewerkers betrokken te worden bij het verbeteren van de omgangsvormen.

Hoofdvraag

Welke suggesties kunnen worden gedaan om de kwaliteit van de sociale veiligheid van de leerlingen op Het hooghuis Locatie West afdeling HA en VZ te optimaliseren?

Onderstaande aanbevelingen zijn bedoeld voor directie en het management van Het Hooghuis Locatie West en de coördinatoren van veiligheid en welzijn die verantwoordelijk zijn voor het SVP.

Over het algemeen kan ik concluderen dat de sociale veiligheid onder de ondervraagde leerlingen positief is. Dit komt niet overeen met mijn aanname uit hoofdstuk 1 dat leerlingen zich onveilig voelen door incidenten op school.

Desondanks zijn er uit dit onderzoek een aantal opvallendheden naar voren gekomen, die van wezenlijk belang zijn om de sociale veiligheid op school nog verder te optimaliseren.

* Op de hoogte zijn van documenten en regelingen.

Leerlingen geven aan niet goed op de hoogte te zijn van documenten en regelingen. Het is mijns inziens daarom van belang dat de school meer kenbaarheid gaat geven aan de regelingen die er zijn voor slachtoffers van ongeoorloofd gedrag.

Mijn voorstel is, om leerlingen tijdens de introductieweek op de hoogte te brengen van het SVP, de schoolregels en omgangsvormen. Deze informatie wordt door de mentor verstrekt en toegelicht.

De school zorgt er vervolgens voor dat de leerlingen en hun ouders/verzorgers deze documenten na de introductie ontvangen. Op deze manier zijn zowel de mentoren, de leerlingen en de ouders/verzorgers op de hoogte.

* Ruimtes om te praten en werken.

Leerlingen geven aan dat er te weinig ruimtes zijn om met elkaar praten en rustig te werken. Het feit dat leerlingen dit aangeven is reden om als school na te gaan wat de behoeften van de leerlingen zijn.

Het Hooghuis heeft plannen om de aula op te knappen. Het opknappen van de aula is de kans om te kijken waar de behoeften van de leerlingen liggen. Door leerlingen hierbij te betrekken snijdt het mes aan twee kanten. De leerlingen hebben inspraak en voelen zich betrokken bij de school. En ten tweede kan de school dan ruimtes creëren waar de leerlingen zich prettig voelen om met elkaar te praten en/of rustig te werken.

* Aandacht besteden aan goede omgangsvormen.

Respect, zoals omschreven in hoofdstuk 2, is een basis voor een veiligheidsgevoel. Leerlingen hebben aangegeven ontevreden te zijn over de omgangsvormen en noemen hier als factor respect. Ik zou willen voorstellen om een werkgroep op te zetten. Deze werkgroep gaat onderzoeken waar het mis gaat in de omgang met elkaar en waar kansen liggen voor verbetering. Ik wil hier een actieve rol in spelen. Ik vind het ten eerste interessant om te weten waar het nu mis gaat in de omgang met elkaar. Zowel medewerkers als leerlingen worden betrokken bij het onderzoek. Beide groepen zijn van wezenlijk belang om de omgangsvormen te optimaliseren.

Ten tweede zou dit leiden tot wederzijds respect met als uiteindelijk effect een prettig leefklimaat voor iedereen op Het Hooghuis locatie West.

Aan het eind van ieder schooljaar worden de teamplannen geëvalueerd. Er wordt kritisch gekeken naar hetgeen bereikt is in het afgelopen schooljaar. Daarnaast wordt gekeken naar uitdagingen voor het komend jaar.

Hier zie ik kans om mijn onderzoek te presenteren.

- Vooraf wil ik in overleg met de teamleiders en de zorgcoördinator afspraken maken. Het onderwerp 'sociale veiligheid op school' zou ik graag vast in het teamplan zien staan.
- Tijdens de jaarlijkse evaluatie kan ik de teams een bezoek brengen om uitleg te geven over mijn onderzoek. Ik zal de teams op de hoogte brengen van mijn bevindingen. Ten slotte wil ik mijn ideeën voor de toekomst kenbaar maken.
- Op deze manier ben ik ervan verzekerd dat er in praktijk daadwerkelijk gewerkt wordt aan het thema sociale veiligheid.

Het zou in ieders voordeel zijn, wanneer dit onderzoek gebruikt wordt.

Je sociaal veilig voelen is ten slotte een basis van waaruit ieder individu verder kan ontwikkelen.

Hoofdstuk 6 Reflectie

Met veel zin ben ik begonnen aan het onderzoek. Ik ben heel enthousiast over mijn gekozen onderwerp. Het onderwerp sociale veiligheid is een dieper liggende factor die veel kan betekenen voor het functioneren van een leerling.

Om een goed beeld te krijgen wilde ik een dwarsdoorsnede van Het Hooghuis locatie West maken. Dit wilde ik bewerkstelligen door uit alle klassen leerlingen te ondervragen.

Tijdens de aanleiding en de probleemstelling ben ik tot het inzicht gekomen dat sociale veiligheid een heel breed begrip is. Je sociaal veilig voelen hangt af van vele factoren. Ik heb er uiteindelijk voor gekozen om geen dwarsdoorsnede van de school te maken. Dit zou qua tijd niet haalbaar zijn, tenzij ik met mijn vragenlijst aan de oppervlakte zou blijven.

De onderzoeksgroep is terug gedrongen naar twee klassen uit de bovenbouw. Hierdoor heb ik een uitgebreidere vragenlijst kunnen voorleggen, waardoor ik meer inzicht heb gekregen in de samenhang van verschillende factoren en oorzaken van sociale veiligheid.

Het inkaderen en beperken van het onderwerp heeft mede dankzij mijn critical friends geleid tot een duidelijk onderzoeksopzet.

Bij de theoretische onderbouwing heb ik veel moeite gehad om me te beperken tot het onderwerp. Iedere keer opnieuw kwam ik op een zijspoor. Er is zoveel literatuur over veiligheid dat het me veel moeite heeft gekost om een duidelijk denkkader te vormen. Na vele malen feedback van critical friends, heb ik voor mezelf helder gekregen welke theorie ik wilde gebruiken.

Ik heb voor twee theorieën gekozen, omdat deze theorieën elkaar naar mijn idee aanvullen. Ik heb, vanuit de literatuur en gesprekken met collega's en vrienden, mijn eigen visie gevormd over sociale veiligheid.

Daarnaast is het nu duidelijk beeld sociale veiligheid er volgens Het Hooghuis uit dient te zien.

De vragenlijst samenstellen en digitaal maken was het meeste werk. Ik heb steeds goed moeten kijken naar de relevantie van de vragen. Achteraf ben ik van mening dat ik een aantal vragen wel had moeten stellen om betere conclusies te kunnen trekken. Hierdoor heb ik informatie gemist die van belang had kunnen zijn in de conclusies.

De uitvoering van het onderzoek is geweldig verlopen. Het afnemen van de vragenlijst en het ordenen van de gegevens is door bereidheid en computer kennis van collega's heel voorspoedig gegaan.

De opgestelde vragenlijst is in eerst voorgelegd aan de directie voor goedkeuring, alvorens ik hem heb afgenomen bij de leerlingen.

Ik ben enorm geholpen door het feit dat ik mijn vragenlijst digitaal heb gemaakt. Dit scheelde mij veel tijd in het verzamelen en ordenen van de gegevens. Tevens heb ik beide klassen tegelijkertijd achter een computer kunnen zetten en waren de resultaten snel zichtbaar.

Uit de vragenlijsten zijn voor mij een aantal zaken naar voren gekomen die zijn opgevallen. Het feit dat de ondervraagde leerlingen zich over het algemeen veilig voelen. Ik had de aanname dat meer leerlingen zich onveilig zouden voelen.

Daarnaast is het me opgevallen dat docenten klagen over de omgangsvormen van leerlingen, maar dat leerlingen zelf ook van mening zijn dat er een slechtere sfeer is door slechte omgangsvormen en dat zij zelf aangeven daar iets aan te willen doen.

Door stap voor stap te werk te gaan, zijn er tijdens de verwerking van de gegevens al ideeën naar voren gekomen die ik in de aanbevelingen zou willen gebruiken. Door dit allemaal in een logboek te noteren, kon ik tijdens het schrijven van de aanbevelingen terug kijken op mijn ideeën gedurende het verwerken van gegevens.

Tijdens het onderzoek zijn twee aspecten me steeds weer tegengevallen.

Ten eerste het steeds weer afbakenen en terugkoppelen van het onderwerp. Bij ieder hoofdstuk ben ik tegen het feit aan gelopen dat ik weer op een zijspoor zat. Steeds opnieuw moest een critical friend mij weer laten zien wat het kader was. Ik ben tot het inzicht gekomen dat ik iemand ben die begint en gewoon door gaat.

Tijdens dit onderzoek heb ik geleerd om te beginnen, terug te kijken, bij te stellen en

weer door te gaan etc. Dit is een leerpunt voor mijzelf als persoon, maar ook zeker in mijn functie als docent.

Ten tweede heb ik het zwaar gehad om een juiste balans te vinden in de combinatie werken, studie, tijd voor mezelf en tijd voor mijn gezin. Mijn impulsieve gedrag had hier geen positief effect op. Ik heb weken gehad dat ik me er niet toe kon zetten om iets voor mijn onderzoek te doen. Daar tegenover kon ik dan weer twee weken alleen maar met mijn onderzoek bezig zijn. Hierdoor raakte ik het overzicht kwijt.

Uiteindelijk ben ik ruwe weekplanningen gaan maken van het aantal uren dat ik aan het onderzoek ging werken.

Dit planmatig en procesmatig werken heb ik gedurende dit onderzoek geleerd en het zorgt voor veel rust in mijn hoofd.

Vanuit de (centrale) directie heb ik medewerking gehad. De zorgcoördinator van school heeft me vooral geholpen in het beginstadium van het onderzoek. Zij heeft ideeën aangedragen over verschillende manieren van onderzoeken.

Gedurende het onderzoek heb ik veel hulp gehad van mijn collega die deskundig is op het gebied van dataverwerking. Hij heeft samen met mij en een leerling de vragenlijst digitaal gemaakt, waardoor de leerling alle gegevens voor mij kon vertalen naar statistische gegevens. Zonder hem had het verwerken van de gegevens veel meer tijd in beslag genomen.

Doordat ik met mijn onderzoek steeds in een verder stadium verkeerde als mijn mede studenten, heb ik niet veel feedback ontvangen. Ik heb het gevoel gehad dat zij vooral baat hadden aan mijn onderzoek als een soort van leidraad.

De samenwerking en overleg hebben vooral plaatsgevonden tussen mij en mijn studietoelicht en tussen mij en mijn familie. Ik kon mijn stukken doorsturen om vervolgens een ochtend of avond om tafel te zitten en alles door te spreken. Dit heeft me veel opgeleverd. Aan het einde van het onderzoek hebben drie familieleden nog eens het gehele stuk aandachtig doorgelezen en heb ik de laatste veranderingen doorgevoerd. Hulp vragen en krijgen geeft een positief effect op mijn motivatie om door te gaan.

Tijdens het werken aan dit onderzoek heb ik geleerd om een duidelijke visie te ontwikkelen en deze te vertalen naar aanbevelingen en verandervoorstellen. Door het uitvoeren van dit onderzoek heb ik geleerd om op een meer systematischere manier te werken. Voor het uiteindelijk schrijven van aanbevelingen heb ik geleerd dat er meerdere bronnen gebruikt dienen te worden. Ik heb hier gebruik gemaakt van de uitkomsten van de vragenlijst, de literatuur over sociale veiligheid en het SVP van Het Hooghuis. Door het onderzoek op deze manier aan te pakken heb ik geleerd wat er allemaal nodig is om te kunnen ontwikkelen en innoveren op onderwijsgebied.

Nawoord

Het schrijven van mijn master is veel werk geweest. Gelukkig heb ik dit niet allemaal alleen hoeven doen. Ik heb veel hulp en ondersteuning ervaren bij het onderzoeken en schrijven van dit masterstuk.

In de eerste plaats wil ik mijn studietoehoofd Chris van Ommeren hartelijk danken voor alle tijd en energie die hij in mijn onderzoek heeft gestopt. Iedere keer opnieuw feedback op inhoud en uitvoering van het onderzoek. Naast inhoudelijke kritiek heb ik ook veel positieve steun en support ervaren, waardoor ik iedere keer weer de motivatie had om door te gaan.

Als tweede wil ik mijn collega Sjaak bedanken voor de enorme hulp bij het voorbereiden en verwerken van de onderzoeksgegevens. Dankzij zijn kunde met computers heb ik alle vragenlijsten digitaal in een database kunnen ontvangen. Dit heeft me veel tijdswinst opgeleverd.

Ten derde wil ik mijn gezin en familie bedanken voor alle tijd die zij samen met mij aan dit onderzoek besteed hebben. Soms in de vorm van brainstormen, soms in de vorm van een discussie of als oppas voor mijn kinderen.

Als vierde wil ik mijn man Michel en mijn vader Antoon in het bijzonder bedanken voor de inhoudelijke feedback op de teksten, het herlezen en doorvragen op stukken tekst waar ik de draad kwijt raakte. Zij hebben tevens als laatste met kritische blik het stuk gelezen, voordat ik zelf tevreden was met het resultaat.

Ten vijfde wil ik de leerlingen bedanken die bereid zijn geweest om mee te werken aan dit onderzoek.

Ten slotte wil ik Het Hooghuis Locatie West bedanken voor de gelegenheid om dit onderzoek te kunnen doen. Veiligheid is en blijft toch een gevoelig onderwerp voor scholen.

Literatuurlijst

Literatuur

- Neuvel, J. (2005) *Monitor Sociale Veiligheid in de BVE sector 2004.* – Hertogenbosch: CINOP
- Mooij, T. (1994) *Leerling geweld in het onderwijs.* Nijmegen: ITS
- Acker van, J. (2005) *Probleemgedrag in de klas en agressie op school.* Antwerpen: De Boeck
- Oppelaar K. & Wittebrood J. (2007). Veiligheid vergt meer dan een goed ontwerp alleen.
- Verhoeven, N.(2007) *Wat is onderzoek?* Amsterdam: Cunera
- Ponte, P. (2006). *Onderwijs van eigen makelij.* Soest: Uitgeverij Nelissen
- Snaterse, L & IJzermans, J.(2009)*Schoolveiligheidsplan.*Oss: Het Hooghuis

Internet

- www.over-maslov.nl, binnengehaald oktober 2010
- www.veiligondernemen.nl, binnengehaald oktober 2010
- www.onderzoekenstatistiek.nl/extra/8084%20conclusies.pdf, binnengehaald augustus 2010
- www.respectopschool.nu, binnengehaald september 2010
- www.delfini.nl, binnengehaald augustus 2010
- www.inclusie.nl, binnengehaald 28 oktober 2010
- www.inclusiefonderwijs.nl, binnengehaald op 29 oktober 2010
- www.onderwijsweb.nl/dossiers/inclusie/Pages/VerklaringvanSalamanca.aspx
- www.passendonderwijs.nl/60/beleid-passend-onderwijs.html
- www.collectief-inclusief.nl/Salamancastatement.pdf, binnengehaald op september 2010

Tijdschriften

- *Tijdschrift van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid*, (3) (2007).
- Boers, J., Van Steden, R. & Boutellier, H. (2008). Het effect van positieve en negatieve factoren op veiligheidsbeleving. *Tijdschrift voor veiligheid*, (7)3.

Bijlage 1 Vragenlijst

Dit is een digitale vragenlijst, waardoor in office word een aantal antwoordcategorieën wegvallen. Om de volledige versie te bekijken klik op onderstaande link: <http://tinyurl.com/33yug9g>

Hoe veilig voel jij je op school?

Deze vragenlijst wordt gebruikt voor een afstudeeropdracht over sociale veiligheid. In dit onderzoek wordt gekeken hoe veilig jullie je op school voelen. Het invullen van de vragen is anoniem, niemand kan zien wie wat heeft ingevuld. Het kost ongeveer 10minuten van je tijd. Alvast bedankt voor de medewerking

A1 Geslacht

- ☐ Man
- ☐ Vrouw

A2 Bij Welke sector hoort jouw opleiding?

- ☐ Economie en Handel
- ☐ Gezondheidszorg en Welzijn

A3 Wat is het niveau van je opleiding?

- ☐ Basis
- ☐ Kader

B1 Heb je tussen de kerst- en zomervakantie gespijbelde?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

B1a Zo ja, waarom spijbelde je?

C1 Ben je tussen de kerst- en zomervakantie op of rond school gediscrimineerd en/of gepest?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

C1a Zo ja, welke invloed had het pesten of discrimineren op je?

D1 Ben je tussen de kerst- en zomervakantie op of rond school bedreigd, gechanteerd of gedwongen om iets te doen tegen je wil in?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

D1a Zo ja, Welke invloed hadden deze bedreigingen, chantages etc. op je?

E1 Is er tussen de kerst- en zomervakantie op of rond school lichamelijk geweld tegen je gebruikt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

E1a Zo ja, welke invloed had dit op je?

F1 Ben je tussen de kerst- en zomervakantie op of rond school wel eens lastig gevallen met ongewenste seksuele opmerkingen of ander ongewenst seksueel gedrag?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

F1a Zo ja, welke invloed had dit op je?

G1 Hoe veilig voel jij je meestal in de klas?

- ☐ Onveilig
- ☐ Niet veilig/Niet onveilig
- ☐ Veilig

G2 Hoe veilig voel jij je meestal in de gangen of in de kantine?

- ☐ Onveilig
- ☐ Niet veilig/Niet onveilig
- ☐ Veilig

G3 Hoe veilig voel jij je meestal op schoolterrein of in de fietsenstalling?

- ☐ Onveilig
- ☐ Niet veilig/Niet onveilig
- ☐ Veilig

G4 Hoe veilig voel jij je meestal direct buiten het schoolterrein/in de omgeving van school?

- ☐ Onveilig
- ☐ Niet veilig/Niet onveilig
- ☐ Veilig

H1a Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Persoonlijke kluisjes voor alle leerlingen

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1b Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Veiligheidspoortjes bij de ingangen

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1c Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Cameratoezicht in gangen, kantine, stalling etc.

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1d Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Aanwezigheid van bewakings- of veiligheidspersoneel

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1e Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Goede controle door docenten op het gedrag van leerlingen

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1f Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Goede controle op spijbelen

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1 Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? H1g Is er een schoolreglement waarin regels en plichten voor cursisten staan?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1h Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Is er een vertrouwenspersoon voor discriminatie, geweld, enz.?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H1i Zijn de volgende maatregelen op school bij jou het geval? Is er een officieel meldpunt voor pesten, diefstal, bedreiging, geweld etc.?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

H2a Hoe tevreden ben je over? De zorg voor voldoende veiligheid in het schoolgebouw?

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

H2b Hoe tevreden ben je over? De zorg voor voldoende veiligheid op het terrein?

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

H2c Hoe tevreden ben je over? De zorg voor voldoende veiligheid in de omgeving?

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

H3a Regelingen voor slachtoffers: Het kunnen melden van diefstal, geweld, bedreiging enz.

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

H3b Regelingen voor slachtoffers: Het serieus behandelen door de school van die meldingen

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

H3c Regelingen voor slachtoffers: De bereikbaarheid van de vertrouwenspersoon

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I1a Sfeer en onderlinge relaties: De sfeer op school

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I1b Sfeer en onderlinge relaties: De sfeer in je eigen klas

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I1c Sfeer en onderlinge relaties: De manier waarop leerlingen met elkaar omgaan

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I1d Sfeer en onderlinge relaties;De manier waarop leerlingen en docenten met elkaar omgaan

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I1e Sfeer en onderlinge relaties:Hoe docenten het goede voorbeeld geven

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I1f Sfeer en onderlinge relaties:Hoe leerlingen zich aan regels en afspraken houden

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I1g Sfeer en onderlinge relaties ;Hoe docenten zich aan regels en afspraken houden

- ☐ Ontevreden
- ☐ Niet tevreden/ Niet ontevreden
- ☐ Tevreden

I2a Heb je tussen kerst- en zomervakantie last gehad van:Het niet of te laat doorgeven van roosterwijzigingen

- ☐ Geen last
- ☐ Wat last
- ☐ Redelijk wat last
- ☐ Veel last

I2b Heb je tussen kerst- en zomervakantie last gehad van:Tussenuren door uitval van lessen

- ☐ Geen last
- ☐ Wat last
- ☐ Redelijk wat last
- ☐ Veel last

I2c Heb je tussen kerst- en zomervakantie last gehad van:Docenten die zich niet afspraken houden

- ☐ Geen last
- ☐ Wat last
- ☐ Redelijk wat last
- ☐ Veel last

I2d Heb je tussen kerst- en zomervakantie last gehad van: Verstoren van lessen door leerlingen

- ☐ Geen last
- ☐ Wat last
- ☐ Redelijk wat last
- ☐ Veel last

I2 Heb je tussen kerst- en zomervakantie last gehad van: Uitgescholden worden of grof taalgebruik door leerlingen

- ☐ Geen last
- ☐ Wat last
- ☐ Redelijk wat last
- ☐ Veel last

I2f Heb je tussen kerst- en zomervakantie last gehad van: Leerlingen die in op of rond school voor overlast zorgen

- ☐ Geen last
- ☐ Wat last
- ☐ Redelijk wat last
- ☐ Veel last

I3a Zijn er voldoende ruimtes waar je in de pauze met elkaar kunt praten

- ☐ Ja
- ☐ Gaat wel
- ☐ Nee

I3b Zijn er voldoende ruimtes waar je in tussenuren rustig kunt werken

- ☐ Ja
- ☐ Gaat wel
- ☐ Nee

I3c Is de school netjes school

- ☐ Ja
- ☐ Gaat wel
- ☐ Nee

I3d Is het schoolterrein en het gebouw netjes verzorgd

- ☐ Ja
- ☐ Gaat wel
- ☐ Nee

I3e Is er voldoende stallingruimte voor fietsen

- ☐ Ja
- ☐ Gaat wel
- ☐ Nee

I3f Organiseert school voldoende sociale activiteiten

- ☐ Ja
- ☐ Gaat wel
- ☐ Nee

I4 Is de sfeer merkbaar slechter doordat leerlingen en/of docenten zich niet op de juiste manier gedragen of zich niet aan de regels houden?(geen deuren open houden voor elkaar, niet groeten, lawaai maken etc.)

- ☐ Ja
- ☐ Nee

I4a Zo ja, noem twee belangrijke zaken die zorgen voor een slechte sfeer

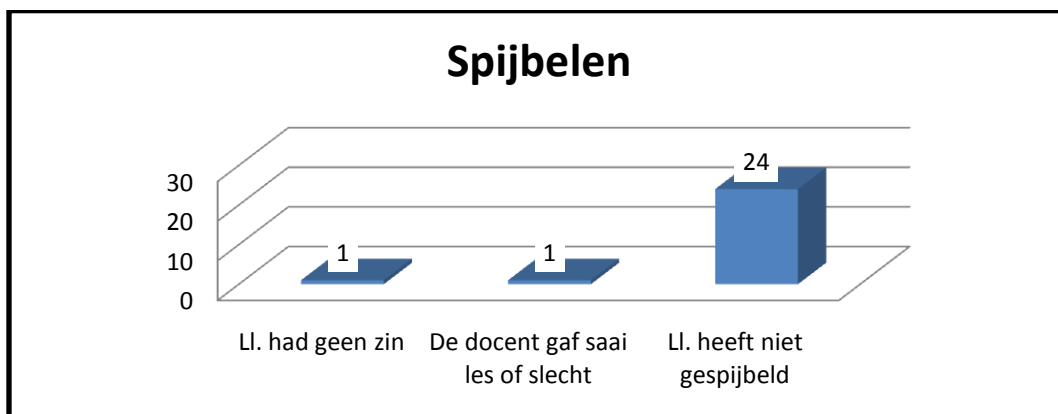
I5 Moet er aandacht besteedt worden aan goed gedrag en goede omgangsvormen van leerlingen en docenten en personeel?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Bijlage 2 Grafieken per thema

Als toelichting staan hieronder de grafieken per thema die horen bij het hoofdstuk Data analyse en Resultaten, maar niet opgenomen zijn in de tekst van hoofdstuk 4.

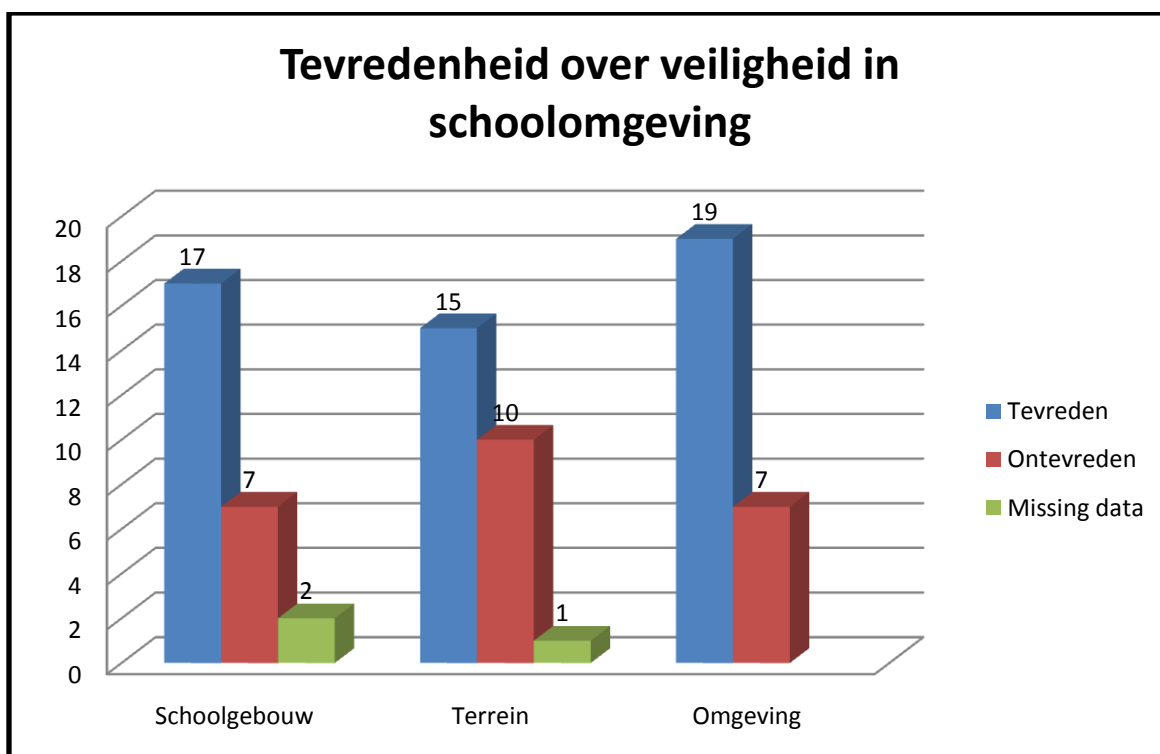
Ongeoorloofd gedrag en de invloed hiervan op leerlingen.

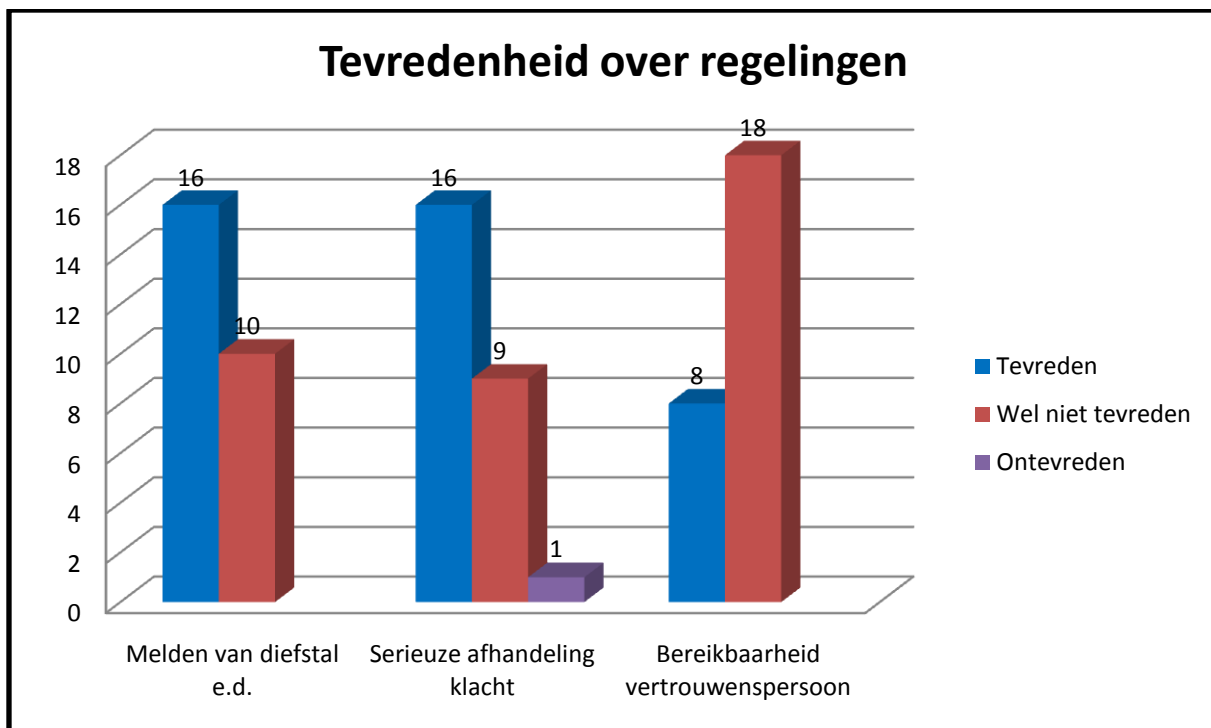
Ongeoorloofd Gedrag : Spijbelen

N=26

Het veiligheidsgevoel en tevredenheid op en rondom school.

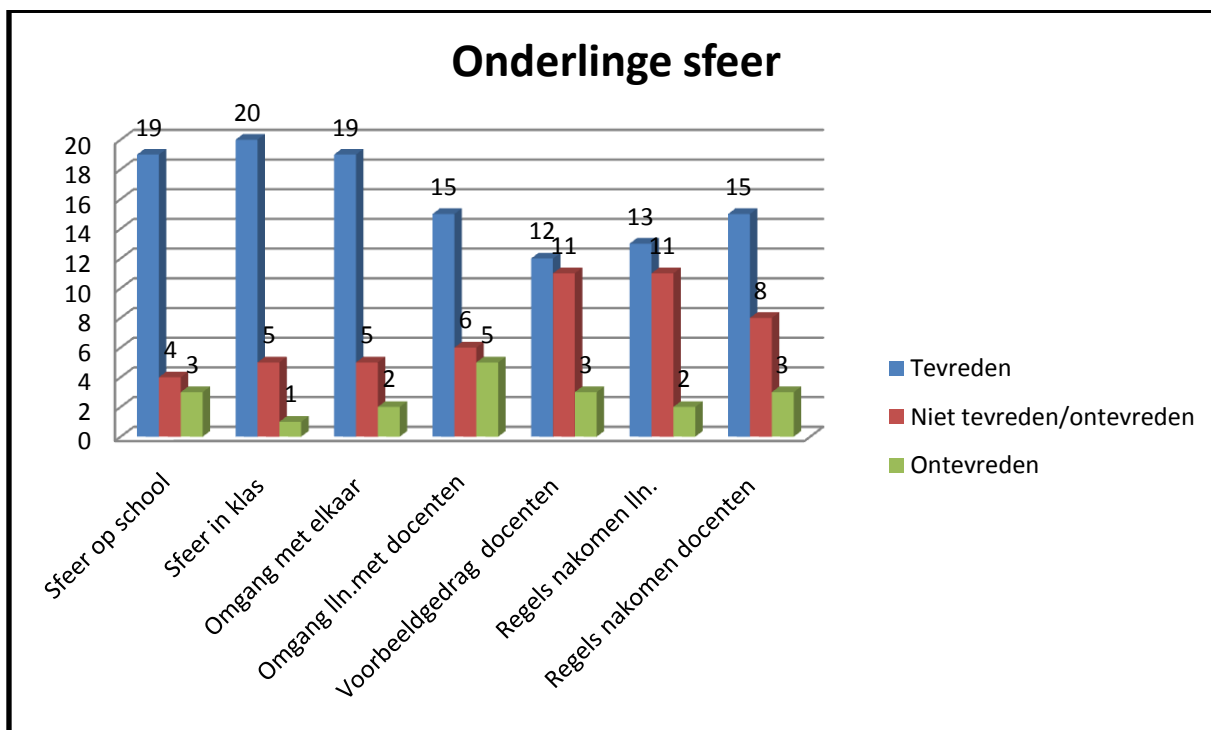
Tevredenheid over veiligheid in schoolomgeving

Tevredenheid over regelingen

N=26

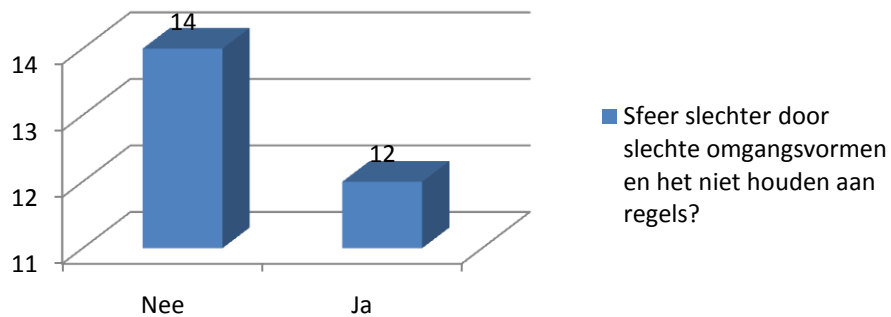
Tevredenheid van leerlingen betreft sfeer en onderlinge relaties.

Onderlinge sfeer

N=26

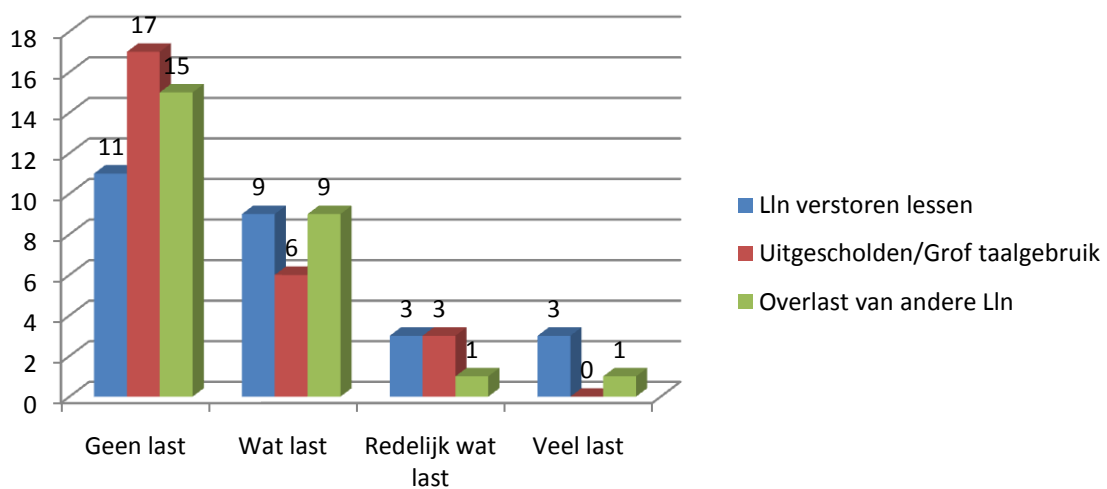
Sfeer slechter door slechte omgangsvormen en het niet houden aan regels?

Sfeer door omgangsvormen en het houden aan regels

N=26

Overlast e.d. door leerlingen

Overlast e.d. door leerlingen